

Tarkastuslautakunnan arviointimuistio

KORRUPTIONTORJUNTA POHJOIS-POHJANMAAN HYVINVOINTIALUEELLA

Tarkastuslautakunta
13.5.2026 § 70

Sisällys

Tiivistelmä	3
1 Johdanto	4
2 Arvioinnin tavoite ja laajuus	5
2.1 Korruptio on uhka demokratialle	5
2.2 Korruption ilmenemismuotoja	7
2.3 Korruptiolle altistavat ja mahdollistavat olosuhteet	10
2.4 Miten korruptiota voidaan torjua	10
2.5 Arviointikysymykset ja kriteerit.....	14
2.6 Arvioinnin aineisto ja menetelmät	15
3 Havainnot	16
3.1 Korruptiontorjunnan tilan arviointi	16
3.2 Hankintoja tekevien yksiköiden käytännöt korruption torjumiseksi	20
3.3 Talouspalvelujen näkökulma korruptiontorjuntaan	24
3.4 Kyselyjen tulokset	25
4 Johtopäätökset	33
5 Tarkastuslautakunnan suositukset	34

Tiivistelmä

Arvioinnissa selvitettiin, miten korruptiontorjunta toteutuu Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella.

Korruptio heikentää merkittäväällä tavalla yhteiskunnan kehitystä, tasapuolista kohtelua ja vastuullisuuden toteutumista. Korruptio murentaa myös luottamusta oikeusvaltion periaatteen toteutumiseen, demokratiaan, hyvään hallintoon sekä viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen ja puolueettomuuteen. Lisäksi korruptio heikentää luottamusta verovarojen käytön moitteettomuuteen ja tuloksellisuuteen.

Korruptiolla tarkoitetaan vaikutusvallan väärinkäyttämistä oikeudettoman edun tavoittelemiseksi itselle tai lähipiirille. Korruptio esiintyy usein oikeudettomien etuuksien antamisena ja ottamisena, eturistiriitoina ja suosimisena. Se ilmenee myös epäeettisenä päätösten valmisteluna, muodollisten päätöstentekorakenteiden ulkopuolella.

Arvioinnin yhteenvedona voidaan todeta, että korruptiontorjunnassa on kehitettävää Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Tätä osoittivat sekä oikeusministeriön itsearviointitesti että korruptiontorjunnan kypsyystason arviointi. Havaintona oli myös, että tietoisuus korruptiosta ja sen torjunnasta sekä näistä viestiminen on vähäistä. Ylimmän johdon julkilausumat korruptiontorjunnan tärkeydestä puuttuvat.

Hyvinvointialueen on tärkeä tunnistaa korruption riskialueet ja arvioida korruptioon liittyvät riskit sekä niiden hallinta osana riskienhallintaprosessia. Kehittämistoimia on tarkoituksenmukaista kohdistaa muun muassa ohjeistusten laatimiseen, hankintojen esteellisyyksien noudattamiseen ja korruption torjunnan raportointiin.

Arvioinnin havaintojen ja johtopäätösten perusteella tarkastuslautakunta antaa yhden suosituksen lainsäädännön vaatimusten noudattamiseksi ja neljä suositusta toiminnan tuloksellisuuden parantamiseksi.

1 Johdanto

Tässä arvioinnissa selvitettiin, miten korruptiontorjunta toteutuu Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Arvioinnin yhtenä tavoitteena oli lisätä hyvinvointialueen tietoisuutta korruptiosta ja sen torjunnasta.

Korruptiontorjunnassa on pohjimmiltaan kysymys eettisyyden sekä päätöksenteon ja hallinnon avoimuuden lisäämisestä. Tietoisuuden lisääminen korruptiosta on yksi hyvä keino torjua sitä.

Korruptiolle altistavia olosuhteita on tärkeä tunnistaa ja arvioida järjestelmällisesti, jolloin niitä on mahdollista poistaa sekä kohdentaa valvontatoimia tunnistettujen riskien perusteella. Hyvinvointialue voi omalla toiminnallaan vahvistaa korruptiontorjuntaa ja rakentaa organisaatiota, jossa korruptiolla ei ole menestymisen mahdollisuuksia eikä piilossa pysymisen edellytyksiä.

Arvioinnin tavoitteet on johdettu Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen strategiasta. **Hyvinvointialueen strategian painopisteen** ”Vaikuttavasti yhdessä” tavoitteena on ”Toteutamme tukipalvelut ja hankinnat vastuullisesti, vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti alueen yritykset huomioiden.” **Lisäksi strategian painopisteen** ”Rohkeasti uutta” tavoitteena on ”Toimimme siten, että hyvinvointialue on arvostettu, luotettava ja vetovoimainen yhteistyökumppani.”

Korruptioon liittyvä tutkimus Suomessa on lisääntynyt viime vuosina. Arvioinnissa on hyödynnetty Valtioneuvoston periaatepäätöstä kansalliseksi korruptionvastaiseksi strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi vuosille 2025–2027 sekä useita kansallisia korruptioon ja korruptiontorjuntaan liittyviä selvityksiä, tutkimuksia ja julkaisuja.

Arvioinnin toteuttamisesta vastasivat tarkastusjohtaja Tarja Lempeä ja arviointipäällikkö Marjo Kiviniemi.

2 Arvioinnin tavoite ja laajuus

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan vuoden 2025 arviointisuunnitelmaan sisältyi arviointi korruptiontorjunnasta. Tarkastuslautakunta päätti arvioinnin toteuttamissuunnitelmasta 20.8.2025. Tässä arviointimuistiossa kuvataan arviointiaihetta ilmiönä sekä arvioinnin toteuttaminen, arvioinnissa käytetty aineisto ja arvioinnin tulokset.

Arvioinnin tavoitteena oli tietoisuuden lisääminen korruptiosta ja sen torjunnasta. Arvioinnissa selvitettiin, onko korruptiontorjunta järjestetty Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Arvioinnissa tarkasteltiin, onko korruptio ilmiönä ja siihen liittyvät riskit tunnistettu, millaisilla keinoilla korruptiota torjutaan ja miten korruptiontorjunnasta raportoidaan Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella.

Lisäksi selvitettiin miten hankintojen valmistelussa ja päätöksenteossa selvitetään valmisteluun osallistuvien henkilöiden sidonnaisuudet ja noudatetaan esteellisyyssääntelyä.

Osana arvioinnin toteuttamista tarkastuslautakunnalle järjestettiin helmikuussa 2026 koulutusta korruptiontorjunnan tuloksellisuudesta.

2.1 Korruptio on uhka demokratialle

Vallan väärinkäyttöä ja korruptoitunutta toimintaa on esiintynyt aina osana poliittis-hallinnollisia järjestelmiä ja yhteiskunnallisia instituutioita. Korruptiota voidaan pitää eettisen hallinnan varjo- tai vastapuolena. Korruptio kytkeytyy kaikkialla tiiviisti valtaan ja hallitsemiseen. Sanonnan mukaan valta turmelee, ja absoluuttinen valta turmelee absoluuttisesti. Vallan menettämisen pelko on usein ollut se tekijä, joka on johtanut korruptioon. Korruptio tulee ymmärretyksi, kun sitä tarkastellaan sen taustalla olevien sosiaalisten, taloudellisten, kulttuuristen ja historiallisten tekijöiden avulla.¹

Suomalainen demokratia nojaa oikeusvaltioon. Oikeusvaltio tarkoittaa sitä, että kaikki julkinen valta toimii lainsäädännön asettamissa rajoissa, kunnioittaa demokratiaa ja perusoikeuksia sekä on riippumattomien ja puolueettomien tuomioistuinten valvonnassa. Oikeusvaltiossa jokainen pääsee julkisiin palveluihin, korruptiota ja vallan väärinkäytöksiä estetään ja ihmiset luottavat viranomaistoimintaan. Periaate estää mielivaltaa on demokratian kulmakivi.²

Korruptio heikentää merkittäväällä tavalla yhteiskunnan kehitystä, tasapuolista kohtelua ja vastuullisuuden toteutumista. Korruptio murentaa myös luottamusta oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, demokratiaan, hyvään hallintoon sekä viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen ja puolueettomuuteen. Oikeudettoman edun tavoittelu vaarantaa julkisten verovarojen käytön tuloksellisuutta, yritysten tasapuolista kohtelua ja toimintaedellytyksiä, sekä terveen kilpailun toteutumista.³

¹ Vaasan yliopiston julkaisuja 2013. [Epäeettisestä tuomittavaan: korruptio ja hyvä veli -verkostot Suomessa.](#)

² Suomen perustuslaki 731/1999, Oikeusministeriön verkkosivut [Oikeusvaltio Suomi - Oikeusministeriö](#), (13.3.2026)

³ Oikeusministeriö 2022:9. [Korruptiontorjunta kunnallishallinnossa : Askelmerkkejä hyvään hallintoon.](#)

Korruptio heikentää luottamusta oikeusvaltioon, demokratiaan sekä verovarojen käytön moitteettomuuteen ja tuloksellisuuteen. Se aiheuttaa myös taloudellista vahinkoa, heikentää hallinnon ja siihen liittyvän valvontatoiminnan tehokkuutta ja puolueettomuutta.⁴ Sen vuoksi korruption tunnistaminen ja sen torjuminen on keskeistä julkisen hallinnon eri tasoilla, niin kansallisesti kuin kunta- ja aluetasolla.

Tietoisuuden ja ymmärryksen vahvistaminen

Tuloksellinen korruptiontorjunta edellyttää organisaation ylimmän johdon, esihenkilöiden, asiantuntijoiden sekä sisäisen ja ulkoisen valvonnan riittävää tietoisuutta ja ymmärrystä korruptiosta, sen haitallisuudesta sekä rikosoikeudellisesta moitittavuudesta. Korruption monien eri ilmenemismuotojen vuoksi on tärkeää varmistaa riittävän laaja-alainen ja syvälinen ymmärrys korruptiosta ilmiönä eri toiminnoissa ja prosesseissa. Korruption havaitseminen ja torjuminen edellyttää avointa keskustelua korruptiosta sekä sen muotojen tunnistamista ja analysointia.⁵

Mitä korruptiolla tarkoitetaan

Korruptiolla tarkoitetaan vaikutusvallan väärinkäyttämistä oikeudettoman edun tavoittelemiseksi itselle tai lähipiirille. Vaikutusvallalla tarkoitetaan (toimi)valtaa, kykyä ja asemaa valmistella tai tehdä päätöksiä sekä vaikuttaa toisen toimijan toimintaan tai päätöksentekoon sekä käyttäytymiseen ja mielipiteisiin. Korruptio ilmenee usein suosintana tai syrjintänä, jonka taustalla voi olla pyrkimys vaikuttaa henkilön toimintaan. Kaikki korruptio ei täytä rikoksen tunnusmerkistöä, mutta se on aina epäeettistä ja vaarantaa yleisen edun.⁵

Kansainvälisten tutkimusten ja mittausten mukaan Suomi on ollut pitkään kärkimaita korruption vähäisyydessä. Liialliseen hyvänolontunteeseen ei ole kuitenkaan varaa tuudittautua, koska on todettu, että indeksi, jolla korruptiota mitataan, kuvaa korruptiotilannetta hyvin rajatusti. Tarkastelun katvealueelle voi jäädä erityisesti julkishallinnolle ominaiset rakenteelliset korruption ilmenemismuodot.⁵

Tutkimusten mukaan Suomessa esiintyy vähän yleisesti korruptioksi miellettyä lahjontaa. Sen sijaan Suomessa korruptio on rakenteellista ja vaikeammin havaittavaa korruptiota, joka usein ilmenee elinkeinoelämän ja viranomaistoiminnan rajapinnassa. Suomessa esiintyvä korruptio on piilorikollisuutta ja viranomaisten tietoon tulee vain osa korruptionrikoksista. Korruption liittyvät tilastotiedot ovat puutteellisia ja tutkimusta korruptiosta on tehty vähän.⁶

Kansallisen korruptionvastaisen strategian mukaan korruption keskeisinä riskialueina Suomessa pidetään rakennusala, julkisia hankintoja, maankäyttö- ja kaavoitusta, poliittista päätöksentekoa sekä puolue- ja vaalirahoitusta. Keskeisiä korruptiolle alttiita alueita ovat myös ulkomaankauppa, urheilu, puolustussektori ja terveydenhuolto.⁶

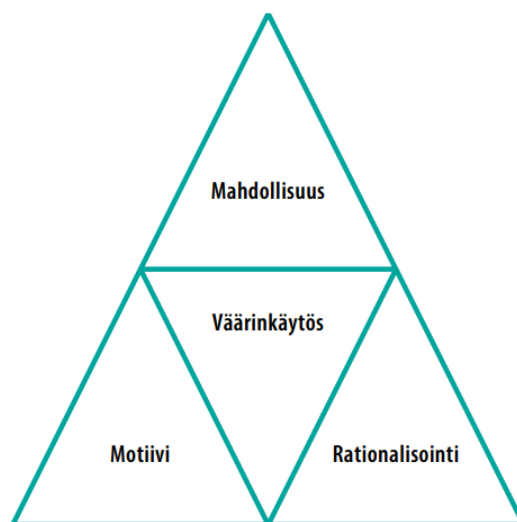
⁴ Valtiovarainministeriö 24.11.2022. [Korruptiontorjuntaan liittyviä ohjeita valtion virastoille ja laitoksille](#)

⁵ Valtiovarainministeriö 2023:86. [Julkisten valvontaviranomaisten roolit, riippumattomuuden turvaavat rakenteet, toimintatavat ja työkalut korruptionvastaisessa toiminnassa : Selvitys](#)

⁶ Oikeusministeriö 2025. [Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi korruptionvastaiseksi strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi 2025–2027](#)

Korruptioon liittyy vaikutusvallan käyttäminen (mahdollisuus) puuttumattomuuden kulttuuria hyödyntäen oikeudettoman edun saavuttamiseksi (motiivi) itselle tai intressipiirille lainvastaisin tai epäeettisin keinoin, mikä samalla vaarantaa yleisen edun toteutumisen ja aiheuttaa haittaa toiselle. Etu voi olla taloudellista, poliittista tai sosiaaliseen asemaan liittyvää etua, informaatiota tai muuta hyötyä, kuten haitalliselta seuraamukselta välttyminen.⁷

Vaikutusvallan väärinkäyttöön liittyy rationalisointi, jolla toimijat oikeuttavat itselleen lainvastaisen tai epäeettisen toimintansa. Kuva 1 kuvaa väärinkäytöskolmion muodossa väärinkäyttöön liittyvät tekijät.⁷

Kuva 1. Väärinkäytöskolmio, johon liittyy mahdollisuus ja motiivi vaikutusvallan käyttämiseen sekä epäeettisen tai lainvastaisen toiminnan rationalisointi.⁷

2.2 Korruption ilmenemismuotoja

Korruptio esiintyy usein oikeudettomien etuuksien antamisena ja ottamisena, eturistiriitoina ja suosimisena. Se ilmenee myös epäeettisenä päätösten valmisteluna muodollisten päätöksentekorakenteiden ulkopuolella.⁸

Korruption lähes kaikkiin riskialueisiin liittyy usein ilmiöinä huono hallinto, suosinta ja syrjintä sekä tietojen ja asiakirjojen salaaminen. Rakenteellisen korruption ilmenemisen muotoja ovat lainvastaiset toimintarakenteet sekä tarkoitukselliset teot ja laiminlyönnit, joiden tarkoituksena on hallinnon oikeusperiaatteiden vastaisesti hyödyttää tiettyä organisaatiota tai henkilöä.

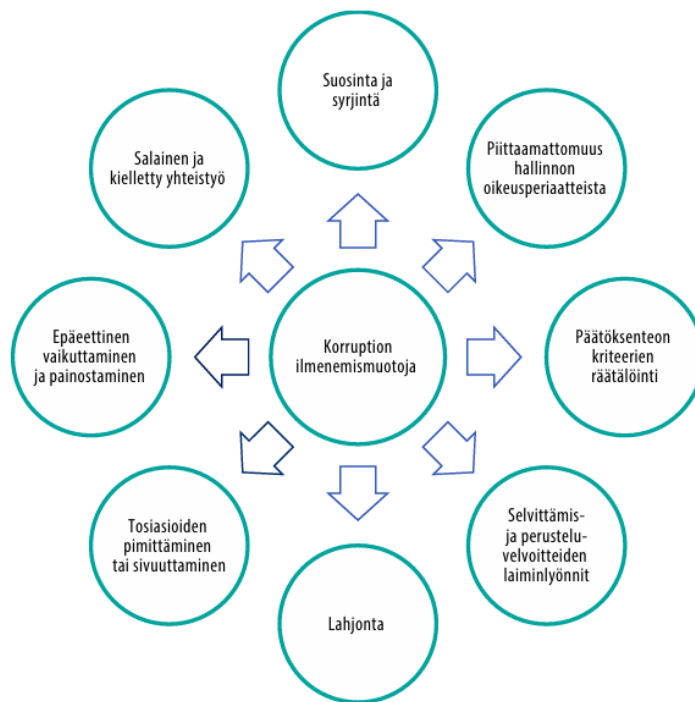
⁷ Valtiovarainministeriö 2023:86. [Julkisten valvontaviranomaisten roolit, riippumattomuuden turvaavat rakenteet, toimintatavat ja työkalut korruptionvastaisessa toiminnassa : Selvitys](#)

⁸ Oikeusministeriö 2025. [Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi korruptionvastaiseksi strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi 2025–2027](#)

Vaikutusvallan väärinkäyttö ilmenee tällöin näennäisesti lainmukaisten rakenteiden ja päätöksenteon muodossa esimerkiksi seuraavin tavoin:

- vaikutus- ja toimivallan väärinkäyttö tasapuolisuus- ja puolueettomuusvaatimusten sekä lain mukaan hyväksyttävien tarkoitusten vastaisesti
- vaikuttaminen esteellisenä muodollisen päätöksentekoprosessin ulkopuolella
- asian riittävän ja asianmukaisen selvittämisen laiminlyönnit
- tosiasioiden sivuuttaminen ja perusteluvolvoitteiden laiminlyönnit
- laissa säädetystä poikkeavat valmistelu- ja esittelymenettelyt
- näennäiset päätöksenteon ja valvonnan rakenteet sekä toimintatavat.⁹

Korruption ilmenemismuotoja on kuvattu kuvassa 2¹⁰. Kuvaus ei ole tyhjentävä.

Kuva 2. Korruption ilmenemismuotoja.⁹

Rakenteellisen korruption ja korruptoituneen verkoston ilmenemismuotoja on kuvattu kuvassa 3¹⁰.

⁹ Valtiovarainministeriö 2023:86. [Julkisten valvontaviranomaisten roolit, riippumattomuuden turvaavat rakenteet, toimintatavat ja työkalut korruptionvastaisessa toiminnassa : Selvitys](#)

¹⁰ Oikeusministeriö 2022:9. [Korruptiontorjunta kunnallishallinnossa : Askelmerkkejä hyvään hallintoon.](#)

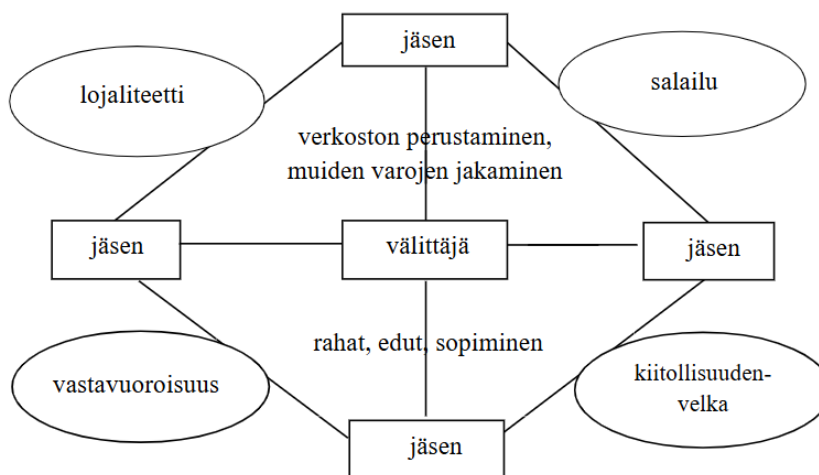

Kuva 3. Rakenteellisen korruption ja korruptoituneen verkoston ilmenemismuotoja.¹⁰

Hyvä veli -verkostot

Tutkimuksissa on Suomessa todettu yleisimmäksi korruption muodoksi hyvä veli -verkostot. Hyvä veli -verkoston liittyy keskeisesti neljä piirrettä: salailu, kiitollisuudenvelka, vastavuoroisuus ja lojaliteetti. Verkostoon kuuluvien yhteisenä intressinä on ajaa omia etuja ja pyrkiä ohittamaan virallisen päätöksentekojärjestelmän vaikutus.¹¹ Hyvä veli -verkoston päätöksenteko on epävirallista ja verkostoon voi kuulua niin naisia kuin miehiä¹⁰. Hyvä veli verkoston piirteet on kuvattu kuvassa 4.

Kaikki verkostot eivät kuitenkaan ole korruptiivisia. Korruptiiviset verkostot ovat terveen verkostoitumisen vääristymiä.¹³

Kuva 4. Hyvä veli -verkoston piirteet¹¹.

¹¹ Salminen, A. [Näkökulma korruption: hyvä veli -verkostot ja niiden torjunta.](#)

Suomen lainsäädännössä ei ole erillistä korruptionon liittyvää lainsäädäntöä, vaan monet eri lait muodostavat korruptionon torjuntaan liittyvän lainsäädäntökokonaisuuden. Rikoslaki sisältää lahjusrikoksiin liittyvät säännökset. Rikoslain ohella seuraavilla laeilla on tärkeä rooli korruptionon torjunnassa: perustuslaki, hallintolaki, julkisuuslaki, hyvinvointialuelaki, tasa-arvolaki, yhdenvertaisuuslaki, puoluelaki, vaalirahoituslaki, kilpailulaki, osakeyhtiölaki, valtionavustuslaki, kirjanpitolaki, tilintarkastuslaki, laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista, laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta.¹²

2.3 Korruptionon altistavat ja mahdollistavat olosuhteet

Tunnistettuja korruptionon altistavia ja mahdollistavia tekijöitä ovat muun muassa:

- toimi- ja vaikutusvallan keskittyminen
- toimivallan käytön puutteellinen valvonta
- epäeettinen johtamis- ja organisaatiokulttuuri
- riittämättömät riippumattomat rakenteet
- puutteellinen riippumaton valvonta ja tarkastus
- puuttumattomuuden kulttuuri, hiljainen hyväksyntä
- salailu
- yleisen edun vastaiset intressit
- hyvä veli -verkostot (lojaliteetti)
- riittämätön tietoisuus sekä
- korruption kiistäminen.¹³

Eriyisen ongelmalliseksi on tunnistettu johdon vaikutus- ja toimivallan tietoiset väärinkäytökset, jolloin riippumattomuutta edistävät rakenteet ja toimintatavat eivät välttämättä toteudu organisaation sääntöjen ja ohjeiden mukaisesti. Ylimmän johdon valta-asema, piittaamattomuus säännöistä ja toimintaohjeista sekä salainen yhteistyö voivat johtaa korruptiiviseen toimintaan ja vaarantaa valvonnan toimivuuden.¹⁴

2.4 Miten korruptionon voidaan torjua

Korruptionon torjunnan lähtökohtana voidaan pitää oikeusvaltioperiaatteen noudattamista sekä hyvän ja läpinäkyvän hallinnon toteuttamista. Suomessa oikeusvaltioperiaate on kirjattu perustuslain 2 §:n 3. momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja lakia on noudatettava kaikessa toiminnassa.

Organisaatiolla on useita keinoja, joilla se voi ennaltaehkäistä epäeettistä toimintaa ja korruptionon. Hyvän hallinnon toteutuminen on keskeinen asia, mikä tulee varmistaa, kun halutaan torjua korruptionon.

¹² Korruptionon torjunta.fi, viitattu 13.3.2026

¹³ Valtionvarainministeriö, 2023:86. [Julkisten valvontaviranomaisten roolit, riippumattomuuden turvaavat rakenteet, toimintatavat ja työkalut korruptionon vastaisessa toiminnassa : Selvitys](#)

Korruption torjunnassa on tärkeä tunnistaa ja lisätä tietoisuutta siitä, että vaikutusvallan väärinkäytössä on kyse oikeudettoman edun tavoittelusta lainvastaisin tai epäeettisin keinoin rajatulle joukolle. Korruptio heikentää merkittäväällä tavalla yhteiskunnan kehitystä, tasapuolista kohtelua ja vastuullisuuden toteutumista. Korruptio murentaa luottamusta oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, demokratiaan, hyvään hallintoon sekä viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen ja puolueettomuuteen. Oikeudettoman edun tavoittelu vaarantaa julkisten verovarojen käytön tuloksellisuutta, yritysten tasapuolista kohtelua ja toimintaedellytyksiä, sekä terveen kilpailun toteutumista.¹⁴

Korruptiolle altistavia olosuhteita on tärkeä tunnistaa ja arvioida järjestelmällisesti, jolloin niitä on mahdollista poistaa ja kohdentaa valvontatoimia tunnistettujen riskien perusteella. Vaikutusvallan keskittymistä ehkäisevät esimerkiksi seuraavat toimenpiteet:

- valta-asemien ja laajojen tehtävä- ja toimivaltamäärittelyiden purkaminen
- riippumattomuutta ja objektiivisuutta sekä lainmukaisuuden valvontaa edistävät organisaatoratkaisut sekä tehtävä- ja vastuumäärittelyt
- asioiden puolueettoman ja objektiivisen käsittelyn turvaavat toimintatavat
- kohdennetun ja riippumattoman valvonnan järjestäminen sekä
- riittävästi resursoidun riippumattoman tarkastuksen (sisäinen ja ulkoinen) kohdentaminen korruption riskialueille.¹⁵

Korruption ilmenemismuotojen arvioinnin ja priorisoinnin perusteella voidaan esimerkiksi hallinto- ja lakitoimintojen asiantuntemusta hyödyntäen määrittää ja ohjeistaa hyvän hallinnon mukaisia toimintatapoja sekä vaikutusvallan väärinkäyttöä havaitsevia valvontatoimenpiteitä.¹⁶

Järjestelmällisen toiminnan avulla eri toimijoiden tietoisuus altistavista olosuhteista, erilaisista korruptioriskeistä sekä niiden havaitsemisen ja torjunnan menettelyistä paranevat. Suunnitelmallinen ja tehokas korruptiontorjunta lisäävät paljastumisen riskiä, mikä ennaltaehkäisee vaikutusvallan väärinkäyttöä. Havaittujen ja tutkittujen korruptioepäilysten perusteella voidaan kehittää toimintatapoja, joilla tehokkaammin ehkäistään korruptiota ja lisää sen paljastumisen todennäköisyyttä.¹⁶

Tuloksellinen korruptiontorjunnan näkökulmasta olennaista on organisaatiokulttuurin eettisyys sekä ylimmän johdon tuki korruptioepäilysten johdonmukaiseen ja riippumattomaan tutkimiseen.¹⁶

Ilmoittajansuojelulain mukainen whistleblower-kanava

Lain Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta (1171/2022) eli ilmoittajansuojelulain mukaan vähintään 50 henkilöä työllistävän organisaatiolla tulee olla ilmoituskanava, johon voi ilmoittaa ilmoittajansuojelulain säätämistä havaituista väärinkäytöksistä, ns. whistleblower-kanava.

¹⁴ Oikeusministeriö, 2022:9 [Korruptiontorjunta kunnallishallinnossa : Askelmerkkejä hyvään hallintoon](#).

¹⁵ Valtionvarainministeriö, 2023:86. [Julkisten valvontaviranomaisten roolit, riippumattomuuden turvaavat rakenteet, toimintatavat ja työkalut korruptionvastaisessa toiminnassa : Selvitys](#)

¹⁶ Valtionvarainministeriö, 2023:86. [Julkisten valvontaviranomaisten roolit, riippumattomuuden turvaavat rakenteet, toimintatavat ja työkalut korruptionvastaisessa toiminnassa : Selvitys](#)

Ilmoittajansuojelulaki suojaa henkilöitä, jotka ilmoittavan työnsä yhteydessä havaitsemistaan väärinkäytöksistä tietyillä EU:n tai kansallisen oikeuden aloilla. Ilmoittajan suojele toteutuu, mikäli ilmoitetaan ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan kuuluvasta asiasta. (1–2 §)

Ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan kuuluu muun muassa julkiset hankinnat (pois lukien puolustus- ja turvallisuushankinnat), liikenneturvallisuus, ympäristönsuojelu, yksityisyyden ja henkilötietojen suoja (2 §). Kaikista epäeettisen toiminnan tai korruption havainnoista siihen ei siten voi ilmoittaa whistleblow-kanavassa.

Oikeuskanslerinvirasto ylläpitää kansallista keskitettyä ilmoituskanavaa, johon voi tehdä ilmoituksen, mikäli ilmoittajalla ei ole mahdollista tehdä ilmoitusta sisäiseen ilmoituskanavaan¹⁷.

Korruptiontorjunta kansallisesti

Korruptiontorjunnan ja ennaltaehkäisyn tärkeyttä korostetaan monissa kansainvälisissä sopimuksissa, suosituksissa, ohjeissa sekä muissa julkaisuissa¹⁸. Euroopan neuvoston korruptionvastainen toimielin GRECO (Group of States against Corruption) valvoo jäsenvaltioiden korruption vastaisten suositusten noudattamista. Lisäksi se järjestää jäsenmaiden välisiä vertaisarviointoja, jotka kohdistuvat hallinnon eri tasoille.¹⁹

Suomessa korruptionvastaisen työn kansallisena koordinaatioviranomaisena toimii oikeusministeriö (OM). Oikeusministeriön alaisuudessa toimii korruptionvastainen yhteistyöverkosto. Sen tavoitteena on myötävaikuttaa siihen, että korruptiota esiintyy Suomessa mahdollisimman vähän. Korruptionvastainen yhteistyöverkosto asetettiin ensimmäisen kerran vuonna 2002 ja perustamisen taustalla oli Euroopan neuvoston yhteyteen perustetun korruptionvastaisen toimielimen GRECON antama suositus. Lisäksi YK:n korruptionvastainen yleissopimus edellyttää korruptionvastaisen toimielimen perustamista.²⁰

Vuonna 2026 toteutettava GRECON kuudes arviointikierros kohdistuu kunta- ja aluetason hallintoon. Suomesta arvioitaviksi tahoiksi on valittu Helsingin ja Oulun kaupungit, joissa toteutetaan arviointiin liittyvä maavierailu syyskuussa 2026.²¹

Suomen ensimmäinen kansallinen korruptionvastainen strategia vuosille 2021–2023 hyväksyttiin keväällä 2021 ja strategian toteuttamiseksi laadittiin sitä koskeva toimenpideohjelma. Toimenpideohjelman laatimisesta on vastannut oikeusministeriön asettama ministeriöiden välinen valmistelu- ja

¹⁷ Valtioneuvoston oikeuskansleri, [Oikeuskanslerinviraston keskitetty ulkoinen ilmoituskanava | Valtioneuvoston oikeuskansleri](#)

¹⁸ [Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi korruptionvastaiseksi strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi 2025–2027](#) Oikeusministeriö 2025

¹⁹ Korruptiontorjunta.fi (26.2.2026)

²⁰ Valtioneuvosto (13.3.2026) [Korruptionvastainen yhteistyöverkosto - toimikausi 2022 - 2024 - Valtioneuvosto](#)

²¹ GRECO Schedule 2026 [48802aee01](#), (13.3.2026)

ohjausryhmä, joka myös seuraa toimeenpanoa ja raportoi siitä sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon ministeriryhmälle.²¹

Valtioneuvosto päätti 12.6.2025 korruptionvastaisesta strategiasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2025–2027. Siinä on huomioitu Suomen saamat kansainväliset suositukset korruptiontorjunnan järjestämisessä.²²

Kansallisen korruptionvastaisen strategian ja toimenpideohjelman tavoitteena on vahvistaa korruptiontorjuntaa ja rakentaa yhteiskuntaa, jossa korruptiolla ei ole menestymisen mahdollisuuksia eikä piilossa pysymisen edellytyksiä. Se sisältää esimerkiksi tietoisuuden lisäämisen hankkeita, kansallisen tilannekuvan laatimisen sekä erilaisia koulutuksia ja tietoisuuden lisäämisen toimia.²⁴

Strategian ja toimenpideohjelman tavoitteet on kirjattu seuraavasti:

1. sitouttaa julkishallinto ja poliittiset toimijat torjumaan korruptiota tehokkaasti
2. edistää korruption tunnistamista ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä
3. parantaa viranomaisten mahdollisuuksia saattaa korruptiivisesti toimineita vastuuseen teostaan ja
4. helpottaa kansallisen tilannekuvan laatimista.²³

Oikeusministeriö on toteuttanut EU:n sisäisen turvallisuuden rahaston (ISF) rahoittaman Tehoa korruptiontorjuntaan -hankkeen ja siinä mm. tuotettu seuraavat materiaalit:

- Virkamieseettinen toimintaohje 2021 (päivitetty)
- Valtionhallinnolle suunnatut korruptiontorjuntaohjeet 2022, VM julkaisu
- Korruptiontorjunta kunnallishallinnossa: Askelmerkkejä hyvään hallintoon -opas 2022, OM julkaisu
- Hankinta Suomi -ohjelman yhteydessä julkaistu harmaan talouden torjunnan työohje hankintayksiköille 2023
- Raja ja Tulli: Korruptionvastaisten ohjelmien toteutuksen aloittaminen 2023
- Poliisi: Korruptionvastainen toimintapolitiikka/toimenpideohjelma 2024

Muita tuoreita korruptiontorjuntaan liittyviä julkaisuja ja raportteja ovat

- Lahjusrikossäännöstön muutostarpeita 2024, OM selvitys
- Korruption tunnistaminen - näkökulmia johdon työn tueksi, Boardman-verkosto 2024
- Sisäisen tarkastuksen organisatorisen riippumattomuuden vahvistaminen valtionhallinnossa, selvitys 2023
- Julkisten valvontaviranomaisten roolit, riippumattomuuden turvaavat rakenteet, toimintatavat ja työkalut korruptionvastaisessa toiminnassa, VM selvitys 2023

²² [Päivitetty toimenpideohjelma vahvistaa korruptiontorjuntaa - Valtioneuvosto](#) (5.8.2025)

²³ [Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi korruptionvastaiseksi strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi 2025–2027](#) Oikeusministeriö 2025

Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) on julkaissut kesäkuussa 2025 tuloksellisuustarkastuksen korruption torjunnan edellytyksistä valtionhallinnossa. Tarkastuksen tulokset viittaavat siihen, ettei korruptionriskien arviointi ole kovin vakiintunutta ja organisaatioissa on rajatut valmiudet tunnistaa ja havaita korruptiota. Lisäksi havaintona oli, että toimijoiden olisi lujitettava korruptionriskien tunnistamista osana riskienhallintaansa.²⁴

2.5 Arviointikysymykset ja kriteerit

Arvioinnin tavoitteena oli selvittää, miten korruptiontorjunta toteutuu Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Arvioinnin yhtenä tavoitteena oli lisätä hyvinvointialueen tietoisuutta korruptiosta ja sen torjunnasta.

Arvioinnin tavoitteet on johdettu Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen strategiasta. **Hyvinvointialueen strategian painopisteen** ”*Vaikuttavasti yhdessä*” tavoitteena on ”*Toteutamme tukipalvelut ja hankinnat vastuullisesti, vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti alueen yritykset huomioiden.*” **Lisäksi strategian painopisteen** ”*Rohkeasti uutta*” tavoitteena on ”*Toimimme siten, että hyvinvointialue on arvostettu, luotettava ja vetovoimainen yhteistyökumppani.*”

Pääkysymys: Onko korruptiontorjunta järjestetty Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

Osakysymykset:

- Onko hyvinvointialue tunnistanut korruption ilmiönä ja siihen liittyvät riskit?
- Mitä ohjeita hyvinvointialueella on laadittu korruptiontorjuntaan liittyen?
- Onko korruptiontorjunta sisällytetty osaksi hyvinvointialueen riskienhallintaa?
- Onko vastuunjako määritelty ja selkeä korruption torjunnan osalta?
- Miten korruptiontorjunnasta raportoidaan?
- Onko organisaatiossa tai yhteistyötahoilla havaittu epäeettiseen toimintaan tai korruption liittyviä ilmiöitä?
- Minkälaisia kokemuksia hyvinvointialueella on sähköisestä ilmoituskanavasta?
- Onko hankintojen valmisteluun ja päätöksentekoon osallistuvien henkilöiden sidonnaisuudet selvitetty?
- Onko esteellisyys sääntelyä noudatettu hankintojen valmistelussa ja päätöksenteossa?

²⁴ Valtiontalouden tarkastusvirasto, 6/2025. [Tarkastuskertomus: Korruption torjunnan edellytykset valtionhallinnossa](#)

2.6 Arvioinnin aineisto ja menetelmät

Tietopyynnöillä haettiin tietoa konsernipalvelujen hankintapalveluista, järjestämistoimintojen palveluhankinnoista, teknisten palveluiden rakennuttamispalveluista, OYS apteekin lääke- ja potilashoidon palveluista sekä talouspalveluista.

Lisäksi uuden sairaalan kulkuvista lähetettiin tietopyyntö turvallisuuspalveluihin ja kulkulupia eniten myöntäneille esihenkilöille.

Henkilöstölle suunnattuun kyselyyn vastasi 424 työntekijää. Laajalle johtoryhmälle ja päättäjille suunnattuun kyselyyn vastasi 43 henkilöä. Konserniyhteisöistä kyselyyn vastasi yhdeksän henkilöä ja YTA-yhteistyökumppaneilta saatiin seitsemän vastausta. Koska konserniyhteisöissä ja YTA-yhteistyökumppaneiden vastauksia oli alle 10, on näiden vastaukset yhdistetty (n=16). Vastaajamäärät eri kysymyksiin vaihtelevat ja ne on ilmoitettu kuvissa. Kyselyiden vastaajamäärä oli yhteensä 483.

Lisäksi tietoa haettiin organisaation ohjeista ja tilinpäätöksistä ja toimintakertomuksista.

Hyvinvointialueen korruptiontorjunnan tilaa arvioitiin oikeusministeriön itsearviointitestin sekä valtiovarainministeriön korruptiontorjunnan kypsyystason arviointikriteerien avulla.

Arviointiaineisto kerättiin maaliskuussa 2026.

3 Havainnot

Korruption torjunnan tilaa Pohteella arviointiin kyselyiden, tietopyyntöjen sekä Pohteen asiakirja-aineistojen avulla. Havainnot perustuvat näistä saatuihin tietoihin.

3.1 Korruptiontorjunnan tilan arviointi

Korruptiontorjunnan tilaa arvioitiin oikeusministeriön julkaiseman itsearviointitestin pohjalta²⁵ sekä korruptiontorjunnan kypsyystason arviointikriteerien perusteella²⁶.

Itsearviointitesti sisälsi 15 arviointikohtaa, joista 33 % toteutui (n=5), 40 % (n=6) toteutui osittain ja 27 % ei toteutunut (n=4).

Itsearviointitestin tulokset esitetään taulukossa 1.

Toimenpiteiden toteutumisen arviointiasteikko

Toimenpiteiden toteutuminen	
Toteutunut	✓
Toteutunut osittain	○
Ei toteutunut	✗
Ei voitu arvioida	-

Taulukko 1. Korruptiontorjunnan tilan arviointi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella.

Toimenpide	Tarkastuslautakunnan arviointi	Toteutuminen
Ylin johto ilmaissut selvästi, että Pohde ei hyväksy minkäänlaista korruptiota omilta työntekijöiltään eikä yhteistyökumppaneiltaan.	52 % henkilöstöstä, 24 % johtoryhmän jäsenistä sekä päättäjistä sekä 15 % koki, että asiaa ei ole ilmaistu. Myös niiden vastaajien osuuden olivat suuret, jotka eivät osanneet vastata kysymykseen (7–43 %).	○
Pohde viestii julkisesti esimerkiksi verkkosivuillaan tai sosiaalisessa mediassa, että se on sitoutunut vastustamaan korruptiota.	Pohde.fi sivustolta ei löydy mitään hakusanoilla "korruptio" tai "epäeettinen".	✗
Pohde raportoi sidosryhmille säännöllisesti esimerkiksi tilinpäätöksissä siitä, miten se on onnistunut torjumaan tai selvittämään korruptiotapauksia ja mitä kehitettävää siinä on.	Termi korruptio mainitaan, mutta korruptiontorjunnasta tai sen kehittämisestä ei raportoida.	✗

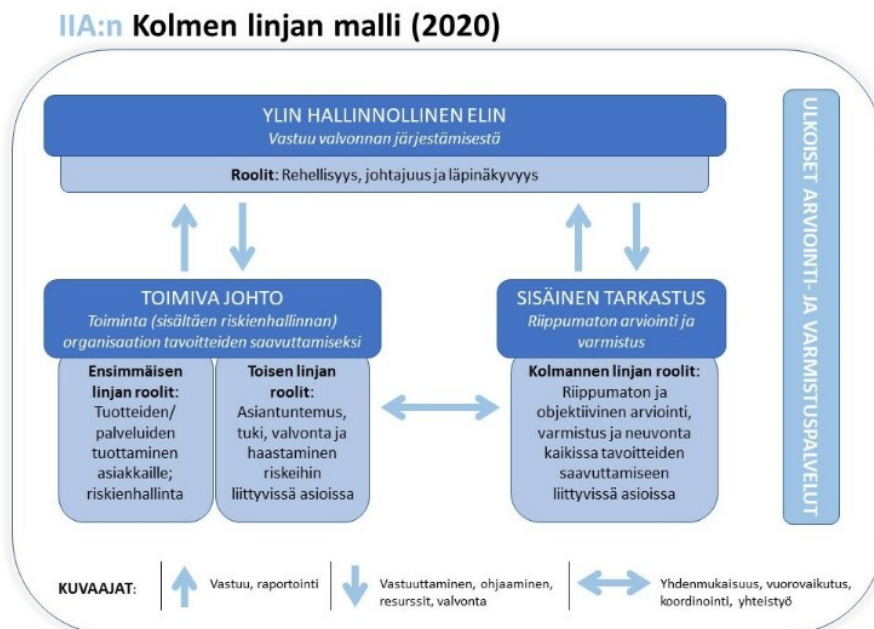
²⁵ [Testi: miten tehokkaasti työpaikallasi torjutaan korruptiota? | Korruptiontorjunta.fi](#) (pvm 5.8.2025)

²⁶ Valtionvarainministeriö 2023:86. [Julkisten valvontaviranomaisten roolit, riippumattomuuden turvaavat rakenteet, toimintatavat ja työkalut korruptionvastaisessa toiminnassa : Selvitys](#)

Pohteella on selvitetty kahden viime vuoden aikana, millaisia korruption riskejä sen toimintaan voi liittyä.	Korruptionriskeistä ei ole raportoitu tilinpäätöksissä 2024 ja 2025. Hankintoja tekevissä yksiköissä ei ole tehty riskienarvioiteja.	✘
Pohteella on ennaltaehkäisevät toimintaohjeet sellaisten tilanteiden varalle, joissa on kohonnut korruption riski.	Edustamista, matkustamista ja koulutuksia sekä luottokortteja koskeva menettelyohje, sis. ohjeita lahjojen vastaanottamisesta. Hankintaohjeissa on mainittu periaatteita, jotka osaltaan ehkäisevät korruptiota. Rakennuttamispalveluissa on käytössä ohjeet harmaan talouden torjunta ja eettiset periaatteet Päätöksentekoon kohdistuvia erillisiä ohjeita ei havaittu.	○
Pohteen perehdytysohjelmaan sisältyy tietoa korruptiontorjunnasta.	Yleisperehdytyksessä ja perehdytyksen tarkistuslistassa ei ole mainintaa.	✘
Pohteella on eettiset ohjeet, joihin kuuluu ohjeistusta muun muassa lahjoista, eduista, sponsoroinnista ja poliittisista avustuksista.	Edustamista, matkustamista, koulutuksia sekä luottokortteja koskeva menettelytapaohje. Rakennuttamispalveluissa käytössä ohjeet harmaan talouden torjunta ja eettiset periaatteet. Apteekilla ohje henkilöstön yhteistyöstä lääketeollisuuden ja muiden yritysten kanssa. Päätöksentekoon kohdistuvia erillisiä ohjeita ei havaittu.	○
Hankinnoista, taloudesta ja sisäisestä valvonnasta vastaavat osallistuvat erityiseen koulutukseen siitä, mitkä seikat voivat viitata korruption ja millaisia toimenpiteitä ne vaativat.	Konsernipalvelujen hankintapalveluiden sekä järjestämistoimintojen hankinnoista vastaavat, apteekin henkilöstö sekä sisäisen tarkastuksen toimija ovat osallistuneet koulutuksiin. Talouspalveluissa on todettu henkilöstön peruskoulutuksen tuovan osaamista. Rakennuttamispalveluissa ei ole osallistuttu erillisiin koulutuksiin.	○
Sopimusten hallinnointi, tilausten tekeminen ja laskujen käsittely on hajautettu eri osastoille tai henkilöille.	Ostolaskujen asiatarkastus ja hyväksyntä on hajautettu eri henkilöille. Itseen kohdistuvia laskuja ei tule hyväksyä.	✓
Pohte julkaisee tarjouspyynnöt niin, että useat eri toimijat voivat tarjota tuotteitaan tai palveluitaan.	Tarjouspyynnöt julkaistaan julkisten hankintojen HILMA-verkkopalvelussa.	✓
Pohteen solmimiin sopimukseen sisältyy maininta korruption torjumisen tärkeydestä.	Hankintasopimuksissa ei ole mainintaa, mutta sopimusten liitteenä olevassa Pohteen Code of conduct -asiakirjassa on kappale ”Korruption vastaisuus”. Toimeksiantosopimuksissa ei ole mainintaa.	○
Pohteella on sidonnaisuusrekisteri, jota hyödynnetään sisäisessä valvonnassa muun muassa eturistiriitojen tunnistamiseksi.	Sidonnaisuusrekisteri on käytössä.	✓

Työntekijät ovat saaneet koulutusta tai täsmällistä tietoa siitä, miten he voivat ilmoittaa organisaation sisäisistä väärinkäytöksistä ja epäilyttävästä toiminnasta.	Intranetissä on sivusto väärinkäytösten ilmoituskanavasta sekä ohjeet ilmoittajalle. Ilmoituskanava löytyy intranetin etusivulta. Henkilöstöstä 27 % koki saaneensa tietoa.	0
Pohteella on käytössä ilmoituskanava, jonka kautta työntekijät voivat turvallisesti ilmoittaa organisaation sisäisistä väärinkäytöksistä ja epäilyttävästä toiminnasta.	Pohteella on käytössä väärinkäytösten ilmoituskanava. Ilmoituskanava ja ilmoittamiseen liittyvät ohjeet löytyvät intranetistä. Ilmoituksen voi tehdä myös nimettömänä.	✓
Työntekijöiden valmius puuttua tai tehdä ilmoitus, jos havaitsee korruptioon viittaavaa.	Kyselyn perusteella valmius on hyvä. Henkilöstöstä 75 %, johtoryhmästä ja päättäjistä 93 % ja konserniyhteisöistä sekä YTA-yhteistyökumppaneista 88 % oli valmis puuttumaan tai tekemään ilmoituksen.	✓
Yhteenveto Toteutui 33 %, toteutui osittain 40 %, ei toteutunut 27 %		✓ = 5 0 = 6 ✗ = 4

Korruptiontorjunnan kyvykkyyttä ja kypsyystasoa voidaan arvioida korruptiontorjunnan toimintamallien ja toimeenpanon, tuloksellisuuden sekä kehittämisen näkökulmista. Arvioinnissa tehty kokonaisarvio Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen korruptiontorjunnan kypsyystasosta perustuu valtiovarainministeriön selvityksessä esitettyyn korruptiontorjunnan kypsyystason arviointikriteereihin.²⁷ Selvyyden vuoksi taustatietona esitetään IIA:n eli sisäisten tarkastajien kansainvälisen kattojärjestön mukainen sisäisen valvonnan rakenne sekä kolmen linjan roolit, kuva 5.²⁸

Kuva 5. IIA:n mukainen sisäisen valvonnan rakenne sekä kolmen linjan roolit²⁸.

²⁷ Valtionvarainministeriö 2023:86. [Julkisten valvontaviranomaisten roolit, riippumattomuuden turvaavat rakenteet, toimintatavat ja työkalut korruptionvastaisessa toiminnassa : Selvitys](#)

²⁸ Sisäiset tarkastajat ry (13.5.2026) [Kolmen linjan malli | IIA The Institute of Internal Auditors](#)

Taulukko 6. Korruptiontorjunnan kypsyyden arviointikriteerit

TAPAUKOKHTAINEN	PROSESSOITU	MÄÄRITELTY	INTEGROITU	OPTIMOITU
<p>Eettisiä periaatteita ja nollatoleranssia korruptiolle ei ole julkilausuttu. Korruptiontorjunnan toimintamallia ja siihen liittyviä tehtäviä ja vastuuta ei ole määritetty. Tietoisuus ja ymmärrys korruptiosta on vähäistä.</p> <p>Vaikutusvallan väärinkäyttö on tunnistettu torjuttavaksi riskiksi. Toisen linjan tehtäviä korruptiontorjunnassa ei ole määritetty. Toimintatavat ovat tapauskohtaisia ja suunnittelemattomia. Korruptioon puuttuminen on satunnaista.</p>	<p>Eettiset periaatteet on määritetty, mutta nollatoleranssia ei ole julkilausuttu. Toimintatapoja on kehitetty, korruptiontorjunnan tehtävät ja vastuut on määritetty, mutta niistä ei ole viestitty ja koulutettu.</p> <p>Toisen linjan korruptiontorjunta on koordinoimatonta. Riippumaton valvontaa ja korruptioepäilysten tutkintaa ei ole organisoitu.</p> <p>Vastuu riskien tunnistamisesta ja toimintatapojen soveltamisesta on jätetty yksittäisille esihenkilöille. Korruptiontorjunnan tuloksellisuus on vähäistä ja korruptioon puuttuminen satunnaista.</p>	<p>Nollatoleranssi korruptiolle on julkilausuttu ja toimintamalli on määritetty. Korruptiontorjunnan tehtävät ja vastuut on määritetty, niistä viestitään ja koulutetaan eri toimijoita.</p> <p>Toinen linja tukee johtoa ja esihenkilöitä, mutta ei koordinoi ja seuraa korruptiontorjunnan tuloksellisuutta.</p> <p>Korruptioepäilysten tutkintaa ei ole määritetty riippumattoman toimijan tehtäväksi.</p> <p>Toimintamallin puutteita ei todennäköisesti havaita ja korruptiontorjunnan tuloksellisuus vaihtelee.</p>	<p>Toimintamalli on johdettu ja hallittu, sen tuloksellisuutta arvioidaan ja kehitetään havaittujen riskien ja valvonnan heikkouksien perusteella.</p> <p>Toinen linja koordinoi ja seuraa korruptiontorjunnan tuloksellisuutta. Korruptioepäilykset tutkii riippumaton toimija.</p> <p>Korruptiontorjunta on pääosin tuloksellista, korruptiota havaitaan todennäköisesti, mutta puuttumisen johdonmukaisuus voi vaihdella.</p>	<p>Toimintamallia kehitetään jatkuvasti tietoa ja toimintatapoja analysoiden sekä parhaita käytäntöjä hyödyntäen.</p> <p>Korruptioepäilykset tutkii riippumaton toimija.</p> <p>Korruptiota ennaltaehkäistään suunnitelmallisesti, ja havaitaan hyvin todennäköisesti.</p> <p>Puuttuminen ja johdonmukainen korruptioepäilysten ilmoittaminen esitutkintaviranomaiselle toteutuu. Korruptiolle ei ole sijaa.</p>
Heikoin laatu / korkein riski	Matala laatu / korkea riski	Kohtalainen laatu / kohtalainen riski	Korkeampi laatu / alhainen riski	Korkein laatu / alhaisin riski
1	2	3	4	5

Kuva 6. Korruptiontorjunnan kypsyyden arviointikriteerit ²⁹.

²⁹ Valtionvarainministeriö 2023:86. [Julkisten valvontaviranomaisten roolit, riippumattomuuden turvaavat rakenteet, toimintatavat ja työkalut korrupti-onvastaisessa toiminnassa : Selvitys](#)

Tarkastuslautakunta on tarkastellut hyvinvointialueen korruptiontorjuntaa taulukon 2 mukaisesti ja toteaa, että hyvinvointialueen korruptiontorjunnan kypsyystaso asettuu heikolle/matalalle tasolle.

Taulukko 2. Yhteenveto korruptiontorjunnan kypsyystason arviointikriteereistä³⁰.

Korruptiontorjunnan rakenteiden ja toimintatapahjeiden kypsyystason arviointikriteerit
Ylimmän johdon suhtautuminen ja nollatoleranssi korruptioon ja väärinkäytöksiin on julkilausuttu.
Ylin johto on hyväksynyt korruptiontorjunnan järjestelmällisen toimintamallin ja organisoinut sen toimeenpanon.
Korruptiontorjunnan ja valvonnan riippumattomat rakenteet ja tehtävät on määritetty työjärjestyksessä ja hallintosäännössä.
Ylin johto on ohjeistanut hyvän hallinnon oikeusperiaatteet ja lainmukaiset toimintatavat korruptiontorjunnan näkökulmasta.
Tietoisuus korruptiosta ja tarvittava osaaminen korruptiontorjunnasta on varmistettu suunnitelmallisen perehdytys- ja koulutustoiminnan avulla.
Korruptionriskit ja ilmenemismuodot on läpi organisaation dokumentoidusti arvioitu sekä tehokkaat havaitsemisen ja hallinnan menettelyt on määritetty.
Riippumattomuuden varmistavat rakenteet on määritetty korruptioepäilysten oma-aloitteiseksi ilmoittamiseksi esitutkintaviranomaiselle.
Korruptiontorjunnan raportoinnin menettelyt on otettu käyttöön ja tiedon laadukkuus on varmistettu.
Korruptiontorjunnan tuloksellisuuden arvioinnit, riippumattomat tarkastukset ja kehittäminen ovat suunnitelmallista toimintaa.

3.2 Hankintoja tekevien yksiköiden käytännöt korruption torjumiseksi

Pohteella hankintoja tehdään konsernipalvelujen hankintapalveluissa, järjestämistoimintojen palveluhankinnoissa, teknisten palvelujen rakennuttamispalveluissa sekä OYS apteekin lääke- ja potilashoidon palveluissa. Apteekki toteuttaa hankinnat osittain osana valtakunnallista yhteistyöverkostoa.

Konsernipalvelujen hankintapalveluista tuotiin esiin, että korruptiosta, hankintaohjeistuksen poikkeamisista ja muista aihealueen huomioista keskustellaan viikoittain. Palvelualueelta arvioitiin, että kokonaisuutena korruption tunnistamisen taso on hyvä. Kirjallista materiaalia ei ole aiheeseen liittyen.

³⁰ Valtionvarainministeriö 2023:86. [Julkisten valvontaviranomaisten roolit, riippumattomuuden turvaavat rakenteet, toimintatavat ja työkalut korruptionvastaisessa toiminnassa : Selvitys](#)

Riskeistä todettiin, että riskit eivät useimmiten ilmene yksittäisinä tekoina, vaan osana toimintakulttuuria tai vakiintuneita käytäntöjä. Erillistä kirjallista riskienarviointia korruption osalta ei ole laadittu. Ilmiö tunnistetaan osana hankintojen valmisteluun ja päätöksentekoon liittyvää kokonaisriskiä.

Henkilöstö on osallistunut kahtena vuonna kansalliseen kiertueeseen, jossa ilmiöistä kertoivat KKV, Verohallinto ja Poliisi. Näihin on ollut kutsuttuna koko hankintapalveluiden henkilöstö, osallistujien yksilöintitietoja ei ole saatavilla. Materiaali on saatavilla koko henkilöstölle. Lisäksi säännöllisesti osastokokouksissa voi nostaa ja käydään läpi aiheeseen liittyviä havaintoja yleisellä tasolla.

Henkilöstöä on ohjeistettu korruption tunnistamiseen ja torjuntaan useissa eri yhteyksissä, sekä ilmiölähtöiseen ymmärrykseen että yksittäisiin sääntöihin. Ohjeistus tapahtuu usein tapauskohtaisesti, osana hankintojen valmistelua, osastokokouksia ja arjen keskusteluja. Tämä on toisaalta mahdollistanut joustavan reagoinnin havaittuihin ilmiöihin, mutta samalla korostanut tarvetta yhtenäisemmälle ja systemaattisemmalle ohjeistukselle koko organisaatiossa.

Palvelualueelta tuotiin esiin, että korruption tai epäeettiseen toimintaan viittaavaan toimintaan liittyviä huomioita ja epäilyksiä tulee ilmi säännöllisesti. Henkilöitä on ohjeistettu tuomaan havainnot esiin, joko suullisesti tai ilmiäntokanavaan.

Hankintapalveluissa tulee säännöllisesti esiin havaintoja ja epäilyjä toiminnasta, joka viittaa korruption tai epäeettisiin toimintatapoihin laajassa merkityksessä. Tyypillisesti kyse ei ole suorasta lahjonnasta, vaan esimerkiksi esteellisyyksien huomiotta jättämisestä, epäasiallisesta vaikuttamisesta hankinnan valmisteluun, hankintaohjeiden ohittamisesta tai tietämättömydestä. Myös yhteistyöhöihin liittyy tilanteita, joissa toimittajien rooli tai osallistuminen valmisteluun ei ole ollut kaikilta osin hyvän hallinnon tai hankintaohjeistuksen mukaista. Havaintoihin pyritään puuttumaan ensisijaisesti ohjaamalla toimintaa oikeaan suuntaan ja lisäämällä tietoisuutta riskeistä.

Sidonnaisuuksien selvittäminen ja esteellisyysääntelyn noudattaminen

Hankintojen valmisteluun ja päätöksentekoon osallistuvien henkilöiden sidonnaisuuksia ei ole selvitetty kokonaisuutena eikä järjestelmällisesti, eikä selvitetä hankintapalveluiden toimesta myöskään yksittäistapauksissa. Esteellisyyden arviointi on jokaisen henkilökohtaisella vastuulla niin hankintapalveluissa kuin asiantuntijaryhmissäkin. Arviointi perustuu henkilön omaan velvollisuuteen tunnistaa ja ilmoittaa esteellisyydestään.

Mikäli valmistelussa tai päätöksenteossa esteellisyyksiä on tullut ilmi, henkilö on jääväty valmistelusta. Lisäksi on useita tapauksia, jossa toimittaja osallistuu rahallisesti valmistelevan yksikön toimintaan, ja ne eivät aina ole hankintaohjeistuksen mukaisia.

Esteellisyysääntelyä on noudatettu siinä määrin kuin esteellisyydet ovat tulleet tietoon. Havaituissa tilanteissa henkilöt on jääväty asian käsittelystä. Samanaikaisesti on tunnistettu tilanteita, joissa esteellisyys tai siihen rinnastettava eturistiriita ei ole ollut kaikille osapuolille selvä, erityisesti silloin kun yhteistyö toimittajien kanssa on ollut pitkäkestoista tai epämuodollista. Tämä korostaa tarvetta selkeälle ja yhteiselle tulkinnalle siitä, missä vaiheessa toiminta muuttuu epäeettiseksi tai korruptiorisiksi, vaikka se ei olisi suoraan lainvastaista.

Tunnistettuja kehittämistarpeita

Keskeisin kehittämistarve liittyy yhtenäisen, koko Pohdetta koskevan eettisen ja korruptiontorjuntaa koskevan ohjeistuksen puuttumiseen sekä tietoisuuden kasvattamiseen toimialueilla. Lisäksi tarvitaan selkeämpiä rakenteita ja toimintamalleja, jotka tukevat yksittäisten työntekijöiden eettistä harjoitusta.

Rahaliikenteeseen, lahjoihin, etuihin ja toimittajien osallistumiseen liittyvät käytännöt ovat tunnistettu erityiseksi riskialueeksi. Näiden osalta kehittämistarpeena on selkeämpi lupamenettely ja periaatteellinen linjaus esimerkiksi projektitilien käyttöön.

Toimialueilla sääntelyn tuntemusta on tarpeen vahvistaa, jotta riskit voidaan tunnistaa ja ehkäistä riittävän varhaisessa vaiheessa.

Korruptiontorjunta ei ole hankintapalveluiden näkökulmasta vain valvontakysymys, vaan laajempi organisaatiokulttuuriin liittyvä kokonaisuus. Käytännön työssä hankintapalvelut joutuvat usein asemaan, jossa ne tulkitaan lupaviranomaiseksi tai toiminnan jälkikäteiseksi tarkastajaksi, mikä ei ole kestävä. Konsernipalvelujen hankintapalveluista tuotiin esiin, että tehokas korruptiontorjunta edellyttää johdon selkeää tukea, yhteisiä periaatteita ja sitä, että eettinen vastuu jakautuu koko organisaatioon – ei vain hankintatoimelle.

Järjestämistoimintojen palvelujen hankinnoissa on tunnistettu korruptio ilmiönä ja siihen liittyvät riskit osana hankinta- ja sopimusprosesseja. Korruption eri muodot, kuten epäasiallinen vaikuttaminen, eturistiriidat, sidonnaisuudet, suosinta sekä väärinkäytökset huomioidaan hankintojen suunnittelussa.

Korruptionriskejä arvioidaan osana hankintaprosessia, sopimusvalvontaa ja sisäistä valvontaa. Riskien tunnistamisessa painotetaan hankintojen avoimuutta, tasapuolista kohtelua, päätöksenteon läpinäkyvyyttä sekä esteellisyys- ja sidonnaisuussääntelyn noudattamista. Lisäksi organisaatiossa hyödynnetään väärinkäytösten ilmoituskanavaa mahdollisten epäkohtien ja riskien tunnistamiseksi.

Palvelualueelta tuotiin esiin, että korruptiontorjunta perustuu systemaattiseen toimintatapaan, henkilöstön tietoisuuden vahvistamiseen sekä hankintaosaamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Riskienhallinnan osalta ei kuitenkaan toimitettu tarkempaa dokumentaatiota.

Palvelualueella ei ole havaittu korruption tai epäeettiseen toimintaan viittaavaa Pohteella tai yhteistyötahoilla. Mahdollisia epäkohtia seurataan osana normaalia valvontaa, sopimusohjausta ja hankintaprosesseja.

Koulutuksista mainittiin Hankinnat, hyvä hallinto ja väärinkäytösten ehkäiseminen, Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV), Verohallinnon ja KRP:n järjestämä 2 h mittainen tapaamis- ja koulutuskierron lokakuussa 2025, johon osallistui 8 palvelualueelta henkilöä sekä KKV:n ja Verohallinnon koulutus 2 h kesäkuussa 2024, johon osallistui palvelualueelta 14 henkilöä.

Sidonnaisuuksien selvittäminen ja esteellisyssäätelyn noudattaminen

Henkilöstö on tietoinen sidonnaisuus- ja esteellisyssäätelystä ja esteellisyssäätelyä noudatetaan hankintojen valmistelussa, päätöksenteossa sekä sopimusvalvonnassa. Hankinnan valmistelun ensimmäisessä kokouksessa käydään yhteisesti läpi esteellisyydet yhteisesti laaditulla pohjalla, koska hankintojen valmisteluihin osallistuvat toimialueiden edustajat.

Hankinnan valmistelun alkuvaiheessa käydään yhteisesti läpi esteellisyyteen liittyvät periaatteet, ja mahdolliset esteellisyytilanteet tunnistetaan ennen valmistelun etenemistä. Tarvittaessa esteellinen henkilö jää pois hankinnan valmistelusta, päätöksenteosta tai sopimusvalvontaan liittyvistä tehtävistä, jotta hankintaprosessin puolueettomuus ja luotettavuus varmistetaan.

Jokaisen hankinnan valmisteluun nimetyn henkilön tulee itse arvioida mahdollinen esteellisyys hankinnan valmisteluun. Henkilöt ovat velvollisia ilmoittamaan mahdollisista sidonnaisuuksistaan tai eturistiriidoistaan.

Havaittuja sidonnaisuuksia ovat olleet esimerkiksi työntekijöiden työskentely yksityisillä palveluntuottajilla, joiden vuoksi henkilö ei voi osallistua kyseisen hankinnan valmisteluun, päätöksentekoon tai valvontaan.

Korruptiontorjuntaa hankinnoissa vahvistetaan systemaattisella sopimusvalvonnalla, hankintaprosessin läpinäkyvyydellä sekä väärinkäytösten ilmoituskanavan hyödyntämisellä. Sopimusvalvonnan avulla varmistetaan, että palveluntuottaja noudattaa hankintasopimuksen ehtoja ja tuottaa sovitut palvelut sopimuksen mukaisesti. Valvonnassa seurataan erityisesti sopimusmuutoksia, poikkeamia, laskutuksen oikeellisuutta sekä palveluntuottajan toiminnan asianmukaisuutta.

Lisäksi kiinnitetään huomiota yritysjärjestelyihin ja alihankkijoiden käyttöön. Sopimuskauden aikana hyväksyttävät alihankkijat tarkastetaan ennen hyväksyntää, jotta varmistetaan toimijoiden luotettavuus, läpinäkyvyys ja hankintasopimuksen ehtojen täyttyminen. Sopimusvalvonnalla ehkäistään epäasiallista vaikuttamista, eturistiriitoja ja mahdollisia väärinkäytöksiä koko hankinnan elinkaaren ajan.

Pohteella on käytössä myös väärinkäytösten ilmoituskanava (whistleblow-kanava), jonka kautta henkilöstö voi ilmoittaa epäillyistä väärinkäytöksistä, epäeettisestä toiminnasta tai mahdollisista korruptioon liittyvistä havainnoista. Ilmoituskanava tukee avoimuutta, mahdollistaa epäkohtien varhaisen tunnistamisen sekä edistää riskienhallintaa ja toiminnan jatkuvaa kehittämistä.

Teknisten palvelujen rakennuttamispalveluista vastattiin, että palvelualueella on tiedossa, mitä korruptio tarkoittaa ja kaikissa hankkeissa on sopimusten liitteinä asiakirjat harmaan talouden torjunta ja eettiset periaatteet. Eettiset periaatteet ja harmaan talouden torjunta -asiakirjat on hyväksytty Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä (PPSHP) 24.2.2020 osana OYS 2030 -hanketta.

Henkilöstöä ei ole erikseen ohjeistettu korruptiontorjunnassa, henkilöstön ajatellaan omaavan korkean ammatillisen ja eettisen sekä moraalisen ajattelu- ja toimintamallin, ja tunnistavan ja tuovan esille mahdolliset epäilyt korruptiosta. Henkilöstö ei ole myöskään saanut erillistä koulutusta.

Rakennuttamispalveluista tuotiin esiin, että korruptiosta ei ole ollut havaintoja.

Rakennuspalveluista todetaan, että ei ole ollut tarvetta erillisiin sidonnaisuustarkasteluihin, mutta luonnollisesti nekin on otettu huomioon, kun hankintapäätöksiä on tehty.

Kehittämistarpeita koskevaan kysymykseen vastattiin, että rakennuttamispalvelujen vastuulle kuuluvissa tehtävissä ei ole havaittu kehitystarpeita.

OYS apteekin lääke- ja potilashoidon palveluista tuotiin esiin, että korruption riskit tiedostetaan, että ovat mahdollisia ilmiöinä sekä tämä huomioidaan toiminnassa ja suhtaudutaan asiaan vakavasti, mutta riskinarviota ei ole tehty. Lääkeala on omalla tavallaan lailla tarkasti säädeltyä, tämän lisäksi Lääketeollisuudella on omat eettiset ohjeet lääkemarkkinoitiin.

Esihenkilöt ovat tietoisia Pohteen hankintaohjeista ja muut kuin lääkehankinnat tehdään hankintatoimiston kautta ja varastotilaukset keskusvaraston kautta Pohteen ohjeistuksen mukaisesti.

Apteekin vastuualueen henkilökunta on ohjeistettu erillisellä työohjeella yhteistyöstä lääketeollisuuden ja muiden liikeyritysten kanssa, työohje päivitetty 7.2.2022 PPSHP:n aikana. Tuotiin esiin, että Pohteelle olisi hyvä saada oma päivitetty ohjeistus.

Potilashoidon vastuualueella työntekijät eivät ole tekemisissä hankintoja kanssa, eivätkä työsään tapaa yritysten edustajia. Tämän takia vastuualueella ei ole erillistä ohjeistusta, eikä korruptioita nähdä riskinä potilashoidon vastuualueella.

Pohteen aikana ei ole havaittu korruptioita tai epäeettistä toimintaa.

Lääkehankinnoista vastaava proviisori on osallistunut lokakuussa 2025 ”Hankinnat, hyvä hallinto ja väärinkäytösten ehkäiseminen”- koulutukseen. Koulutuksen Pohteella järjesti KKV, Verohallinto ja KRP (tapaamis- ja koulutuskierron).

Sidonnaisuuksien selvittäminen ja esteellisyyssääntelyn noudattaminen

Pohteen lääkeneuvottelukunnan päätöksellä apteekki pyytää sidonnaisuusilmoituksen kaikilta lääkkeiden hankintapäätöksiä varten lausuntoja antavilta asiantuntijoilta erillisellä sidonnaisuusilmoitus-pohjalla. Eturistiriitoja ei ole havaittu. Sidonnaisuudet liittyvät pääasiassa lääkeyrityksen kustantaan erikoisalan koulutukseen/kongressimatkaan sekä lääkeyritykseltä saatuun luentopalkkioon.

Kehitystarpeena todettiin tarve saada päivitetty ohjeistus yhteistyöhön lääketeollisuuden ja liikeyritysten kanssa. Lisäksi palvelualueelta tuotiin esiin, että henkilökunta tulee tietoisemmaksi asiasta, kun korruption ja sen torjuntaan liittyvää aihepiiriin liittyvää pidetään esillä Pohteella.

3.3 Talouspalvelujen näkökulma korruptiontorjuntaan

Kyselyssä tuotiin esiin projektitilejä, joihin kerätään maksuja sopimustoimittajilta ja tuloilla katetaan muun muassa lahjoja ja juhlien kuluja. Asiaa kysyttiin talouspalveluista, mutta asiaan ei saatu tarkempia tietoja.

Talouspalveluista vastattiin, että korruption peruseriaatteen ja siihen liittyvät riskit on tunnistettu. Pohteen tasolla toiminnan eri näkökulmiin liittyviä riskejä on arvioitu mm. osavuositarkastuksissa sekä

toimintakertomuksessa. Talouspalveluissa ei ole tehty erillistä korruptionriskiarviointia, vaan asia on osa päivittäistä johtamista ja sisäistä tarkkailua.

Henkilöstöä on ohjeistettu tuomaan mahdolliset havainnot tiedoksi esihenkilölle ja johdolle. Henkilöstöllä on käytettävissä myös whistleblow-kanava. Talouspalveluista todettiin, että henkilöstön normaaliin koulutukseen ja ammattitaitoon kuuluu mahdolliseen korruption liittyvien asioiden havainnointi ja tunnistaminen (sisäinen tarkkailu).

Talousarvion täytäntöönpano-ohjeessa on annettu ohjeita mm. investoinneista ja ostolaskujen käsittelystä. Talouspalvelut antaa tarvittaessa myös muita toimintamalleja selkeyttäviä ohjeistuksia (esim. luottokortti- ja kassaohje).

Talouspalveluista tuotiin esiin, että mikäli korruption käsitettä tulkitaan laajasti, on talouspalveluissa tunnistettu muutamia korruption tai epäeettiseen toimintaan viittaavaa tilannetta. Nämä ovat olleet esimerkiksi yhteistyökumppaneiden tarjoiluihin liittyviä laskuja, joissa Pohteen ohjeistus toimintamalleista ei ole ollut välttämättä täysin selvä kaikille toimijoille. Varsinaisia väärinkäytöksiä tai korruptiota ei ole havaittu. Tilanteista on tuotu tietoa vastuuhenkilöille ja Pohteen johdolle.

Strategia- ja talousjohtaja on osallistunut kansallisiin koulutuksiin. Henkilöstö osallistuu säännöllisesti esim. tilinpäätöskoulutuksiin, joissa käsitellään osana kokonaisuutta mm. sisäistä tarkkailua. Talouspalvelut on järjestänyt Pohteen henkilöstölle koulutuksia, joissa ohjeistetaan oikeisiin toimintatapoihin.

Tunnistettuja kehittämistarpeita

Talouspalveluiden esiintuomia kehitysehdotuksia on viety Pohteella eteenpäin ja otetaan esim. talouspalveluiden järjestämissä koulutuksissa huomioon.

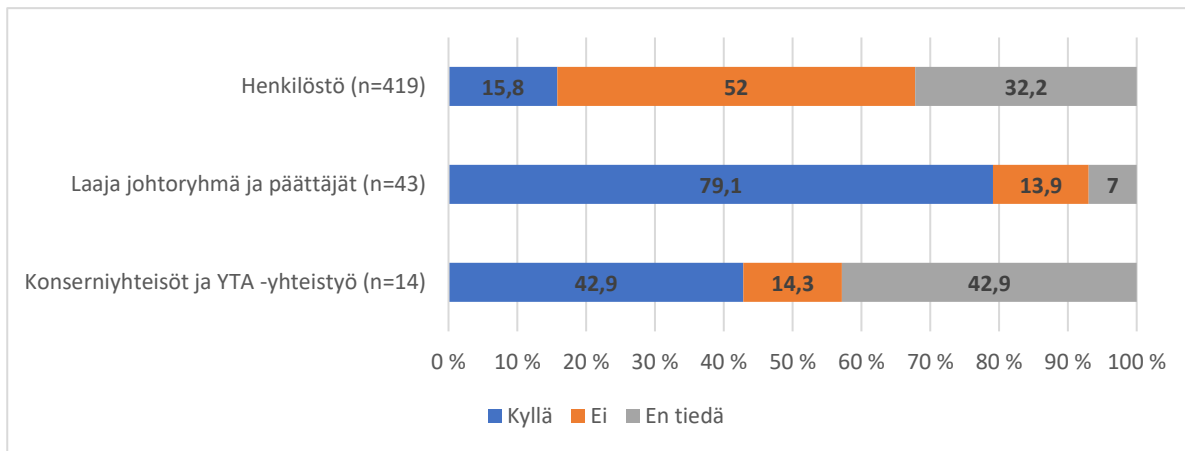
Pohde on organisaationa nuori, joten yhtenäisten ohjeistusten ja toimintamallien kehittäminen on jatkuva prosessi. Monetran yhteistyössä otetaan säännölliseksi kokonaisuudeksi korruption torjunnan kokonaisuuden esille tuominen. Asiasta voisi olla Pohteen tasoisesti tarjolla koulutusta.

Kokemuksia whistleblow-kanavan käytöstä

Whistleblow-kanavan kautta on tehty vuonna 2023: 7 ilmoitusta, 2024: 26 ilmoitusta ja 2025: 5 ilmoitusta. Eniten on tehty yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan liittyviä ilmoituksia. Hankinnoista on tehty kolme ilmoitusta. Whistleblow-kanavaan tulleiden asioiden käsittelyyn on sovittu kirjallinen prosessikuvaus.

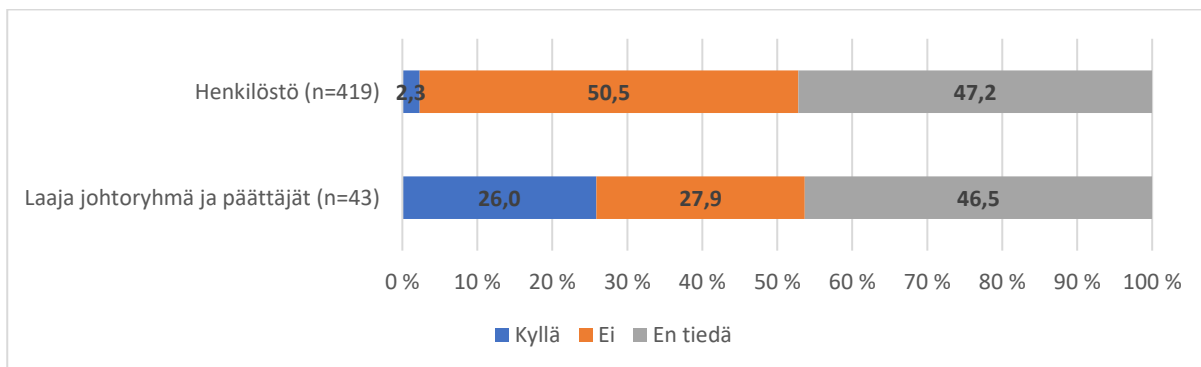
3.4 Kyselyjen tulokset

Kyselyn tulokset osoittavat, että alle viidesosa henkilöstöstä ja alle puolet konserniyhtiöiden jäsenistä ja YTA-yhteistyökumppaneista kokee, että ylin johto on ilmaissut selkeästi, että ei hyväksy minkäänlaista korruptiota. Laajassa johtoryhmässä ja päättäjien keskuudessa lähes 80 % (n= 34) on tätä mieltä. (Kuva 5) Vastaajamäärät eri kysymyksiin vaihtelevat ja ne on ilmoitettu kuvissa.

Kuva 7. Kysymys: Onko ylin johto ilmaissut selvästi, että organisaatio ei hyväksy minkäänlaista korruptiota omilta työntekijöiltään, yhteistyökumppaneiltaan tai konserniyhteisöiltään? (%)

Suurin osa henkilöstöstä ei ole havainnut tai ei tiedä onko Pohde viestinyt verkkosivuillaan tai sosiaalisessa mediassa olevansa sitoutunut vastustamaan korruptiota. Ylimmästä johdosta ja päättäjistä 26 % (n=11) kokee viestintää olevan. (Kuva 6).

Kuva 8. Kysymys: Viestiikö organisaatiosi julkisesti esimerkiksi verkkosivuillaan tai sosiaalisessa mediassa, että se on sitoutunut vastustamaan korruptiota? (%)

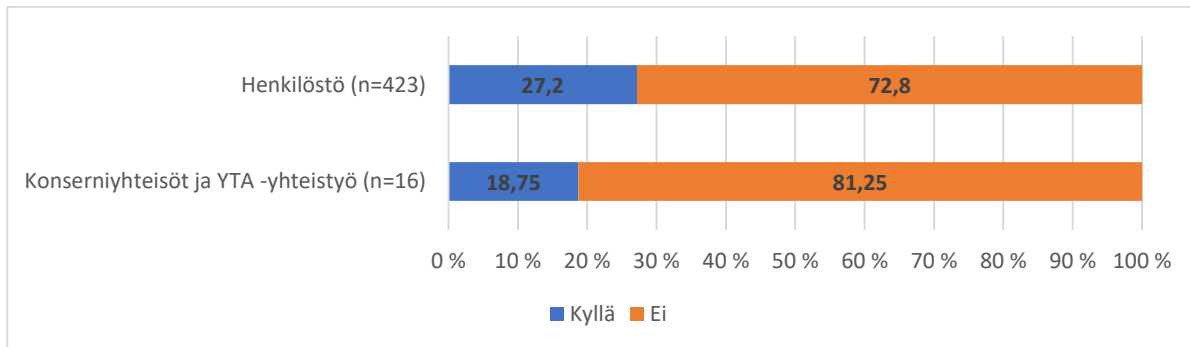
Noin 18 % (n=75) Pohteen henkilöstöstä koki, että Pohteella on toimintaohjeet korruption tunnistamiseksi ja torjumiseksi. Vastaavasti konserniyhtiöissä ja YTA-yhteistyökumppaneista 19 % (n=3) koki, että he ovat saaneet toimintaohjeita korruption tunnistamiseksi ja torjumiseksi.

Henkilöstöstä 2,4 % (n=10) kertoi, että organisaation perehdytysohjelmaan kuului tietoa korruptiontorjunnasta. Laajasta johtoryhmästä ja päättäjistä 26 % (n=11) koki perehdytysohjelmaan kuuluvan tietoa korruptiontorjunnasta.

Johdosta ja päättäjistä 21 % (n=9) koki, että Pohde raportoi sidosryhmille säännöllisesti, esimerkiksi tilinpäätöksessä siitä, miten se onnistunut torjumaan tai selvittämään korruptiotapauksia ja mitä kehitettävää siinä on. Vuosien 2023–2025 tilinpäätöksistä ei löytynyt selvityksiä korruption torjunnasta tai korruptiotapausten selvittelystä tai mitä kehitettävää siinä on. Korruption torjunnan osalta kaikissa

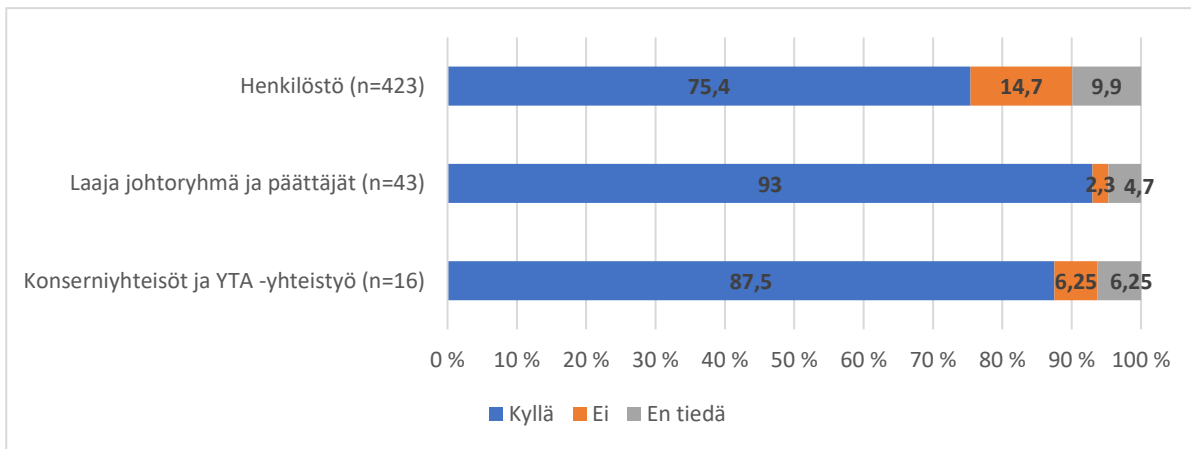
tilinpäätöksissä toistui sama lause ” *Sidonnaisuusilmoitukset ja sivutoimiluvat tukevat päätöksenteon avoimuutta ja korruption vastaista toimintaa.*”

Kuva 7 osoittaa, että alle kolmasosa henkilöstöstä ja alle viidesosa konserniyhtiöiden ja YTA-yhteistyökumppaneista oli saanut tietoa siitä, miten sisäisistä väärinkäytöksistä tai epäilyttävästä toiminnasta ilmoitetaan.

Kuva 9. Kysymys: Oletko saanut tietoa siitä, miten voit ilmoittaa hyvinvointialueen tai hyvinvointialuekonsernin sisäisistä väärinkäytöksistä ja epäilyttävästä toiminnasta? (%)

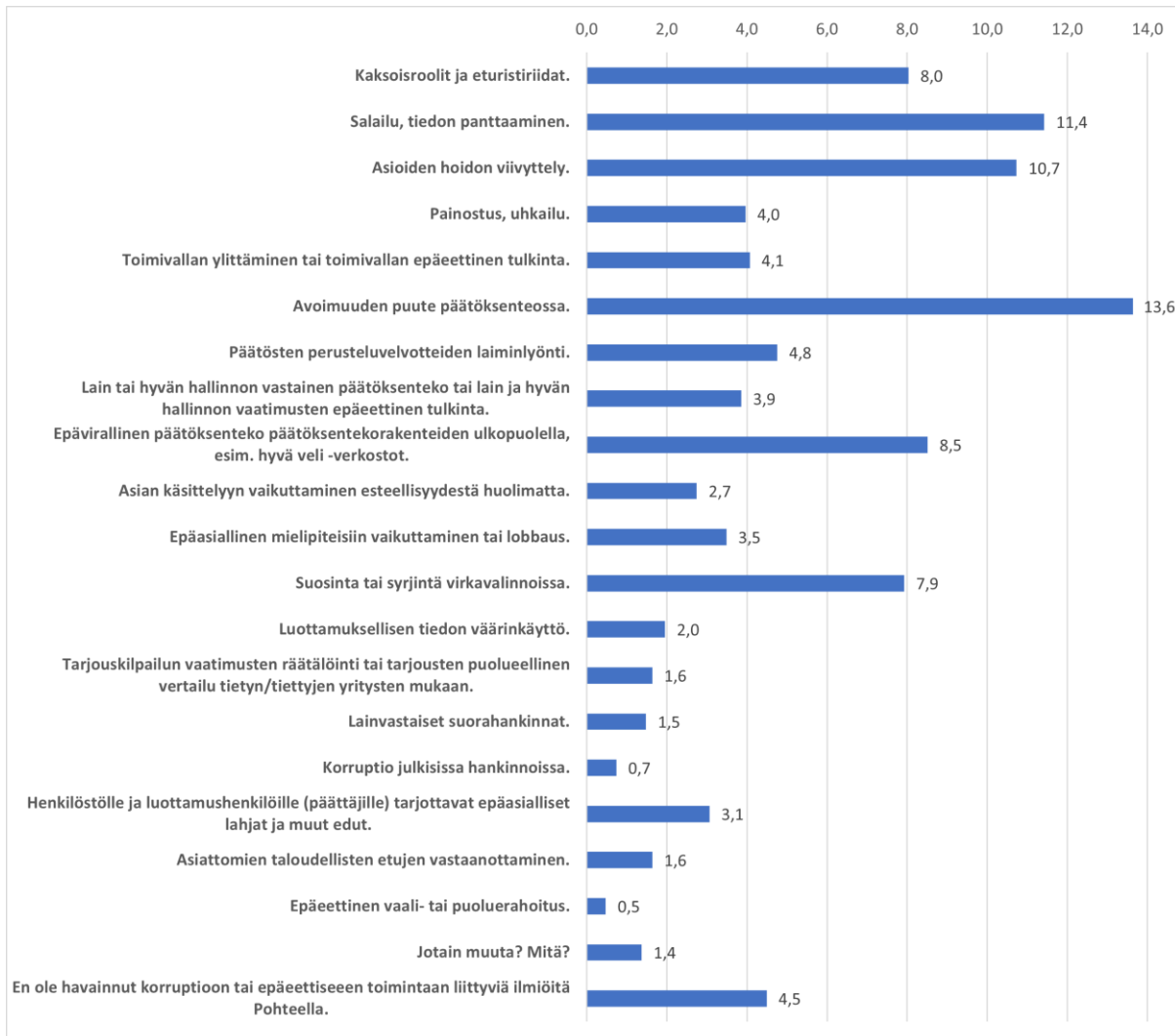
Suurin osa oli valmis itse puuttumaan asiaan tai tekemään ilmoituksen, jos he havaitsivat korruptiota tai epäeettistä toimintaa Pohteella (kuva 10). Henkilöstön valmius puuttua asiaan oli alhaisin (75,4 %, n=419). Henkilöt (14,7 %, n=62), jotka eivät olleet valmiita puuttumaan tai tekemään ilmoitusta väärinkäytöksistä perustelivat vastaustaan sillä, että he pelkäsivät puuttumisen vaikeuttavan omaa tai oman työyksikön työtä. Osa kuvasi, että ilmoittaja savustetaan pihalle, saa potkut, joutuu puhutteluun tai ei saa enää töitä Pohteelta. Lisäksi osalla oli kokemuksia, että aikaisempi ilmoitus aiheutti ajojahdin ilmoittajaa kohtaan tai oli leimautunut hankalaksi työntekijäksi. Osa oli nähnyt, miten ilmoituksen tekeminen oli aiheuttanut vaikeuksia ilmoittajalle, eikä siten haluttu kokea samaa. Osa myös pelkäsi, että ilmoittamalla leimautuu hankalaksi työntekijäksi, joutuu epäsuosioon tai silmätikuksi. Osa koki, että ilmoituksella tuskin olisi vaikutuksia asiaan. Muutama otti kantaa siihen, että ei ole olemassa oikeasti anonyymia ilmoituskanavaa, johon ilmoituksen uskaltaisi tehdä.

Kuva 10. Kysymys: Oletko itse valmis puuttumaan asiaan tai tekemään ilmoituksen, jos huomaat korruption tai epäeettiseen toimintaan liittyviä ilmiöitä Pohteella, hyvinvointialuekonsernissa tai Pohteen YTA-yhteistyössä? (%)

Avoimissa vastauksissa nousi esille myös, että vallassa olevien toimintaan on vaikea puuttua, vaikka heidän toimintansa olisi lainvastaista tai epäeettistä.

Kuvaan 11 on yhdistetty kaikkien vastaukset: henkilöstö, laaja johtoryhmä ja päättäjät sekä konserniyhteisöt ja YTA-yhteistyökumppanit. Vastausten perusteella yleisin korruption tai epäeettisen toiminnan muoto oli avoimuuden puute. Toiseksi yleisin oli salailu ja tiedon panttaaminen ja kolmanneksi yleisin oli asioiden hoidon viivyttely.

Kuva 11. Kysymys: Oletko itse havainnut Pohteella tai hyvinvointialuekonsernissa seuraavia korruptioon tai epäeettiseen toimintaan liittyviä ilmiöitä? Vastaaja pystyi valitsemaan useamman vaihtoehdon. (Vastauksia annettiin yhteensä 1892 kappaletta, vastaajia oli 453 henkilöä) (%)

Vastaajaryhmien tarkempi tarkastelu osoittaa, että kolme yleisintä henkilöstön havaitsemaa korruptioon tai epäeettiseen toimintaan liittyvää ilmiötä olivat: Avoimuuden puute päätöksenteossa (60 %, n=245), salailu ja tiedon panttaaminen (50,5 %, n=206) sekä asioiden hoidon viivyttely (48 %, n=196). Henkilöstö oli havainnut kaikkia kysytyjä korruption tai epäeettisen toiminnan muotoja.

Laaja johtoryhmä ja päättäjät olivat havainneet eniten seuraavia: Kaksoisroolit ja eturistiriidat (47,5 %, n=19), avoimuuden puute päätöksenteossa (22,5 %, n=9) sekä salailu ja tiedon panttaaminen (20 %, n=8). Vastaavasti konserniyhteisöjen ja YTA-yhteistyökumppanit olivat havainneet eniten seuraavia: Kaksoisroolit ja eturistiriidat (18,5 %, n=5) ja avoimuuden puute päätöksen teossa (14,8 %, n=4). Kolmanneksi yleisimpinä mainittiin salailu ja tiedon panttaaminen, epävirallinen päätöksenteko päätösrakenteiden ulkopuolella ja epäasiallinen mielipiteisiin vaikuttaminen tai lobbaus (7,4 %, n=2 per vastausvaihtoehto).

Henkilöstöstä 60 (14,7 %) henkilöä ilmoitti, että ”En ole havainnut korruptioon tai epäeettiseen toimintaan liittyviä ilmiöitä Pohteella”. Vastaavasti näin koki 42,5 % (n=17) laajan johtoryhmän jäsenistä ja päättäjistä sekä 53,3 % (n=8) konserniyhteisöjen jäsenistä ja YTA-yhteistyökumppaneista.

Laajalta johtoryhmältä ja päättäjiltä kysyttiin erikseen tarkentavia kysymyksiä korruptiontorjuntaan liittyen (kuva 10). Lähes 91 % tiesi Pohteella olevan käytössä sidonnaisuusrekisterin ja lähes 80 % tiesi Pohteen eettiset ohjeet muun muassa lahjoista ja eduista. Väärinkäytösten ilmoituskanavan käytöstä tiesi 72 % vastaajista. Hankintojen osalta 86 % koki, että tarjouspyynnöt julkaistaan siten, että useat toimijat voivat tarjota tuotteitaan ja palveluitaan. Lisäksi 77 % koki, että sopimusten hallinnointi, tilausten tekeminen ja laskujen käsittely oli hajautettu eri tahoille tai henkilöille.

Heikoimmin olivat seuraavat asiat: 81,4 % vastaajista oli epätietoisia siitä, sisältyykö Pohteen solmimiin sopimuksiin maininta korruption torjumisen tärkeydestä. Lisäksi 65 % ei tiennyt osallistuuko hankinnoista, taloudesta ja sisäisestä valvonnasta vastaavat korruptiontorjuntaan liittyvään koulutukseen. Lisäksi ainoastaan 51 % koki, että työntekijät ja luottamushenkilöt ovat saaneet koulutusta tai täsmällistä tietoa, miten he voivat ilmoittaa Pohteen sisäisistä väärinkäytöksistä.

Noin 60 % vastaajista koki, että Pohteella ei ole tai ei tiedä, onko Pohteella ennaltaehkäisevät toimintaohjeet sellaisten tilanteiden varalla, joihin liittyy kohonnut korruption riski. Samoin 63 % ilmoitti, että Pohteella ei ole tai ei tiedä, onko Pohteella selvitetty kahden viime vuoden aikana toimintaan liittyviä korruption riskejä.

Kuva 12. Tarkentavat kysymykset laajalle johtoryhmälle ja päättäjille (n=43).

Avointa palautetta antoi 142 vastaajaa. Eniten kommentteja tuli **henkilöstölle ja luottamushenkilöille tarjottavista lahjoista ja muista eduista**, joista yleisin kommentti liittyi lääkäreille tarjottaviin ilmaisiin lounaisiin, aamupaloihin ja kahvituksiin. Vastaajat kuvaavat kuinka lääkeyritykset tarjoavat ilmaisia lounaita ja henkilöstöravintoloissa on lääkäreille ”piikit auki”. Eri tuotteiden toimittajat myös sponsoroivat juhlia, koulutuksia, matkoja ja vapaa-ajan toimintoja. Tässä yhteydessä mainittiin myös ns. grant- ja stipendikäytännöt, joita varten oli perustettu projektitilejä. Eri yritykset rahoittivat myös tyhy-toimintaa sekä antoivat lääkäreille lahjoja. Tähän toivottiin selkeitä ohjeistuksia ja puuttumista johdon taholta.

Useat ottivat kantaa myös siihen, että osalla myyntiedustajista oli kulkulupia OYS:n. Myyntiedustajat kulkevat vapaasti osastoilla ja tuovat lahjoja sekä ilmaisanäytteitä. Tätä kyseenalaistettiin, koska he ovat organisaation ulkopuolisia henkilöitä, jotka yleensä pääsevät kulkemaan osastoilla vain valvotusti tai sovitusti. Käytännön nähtiin olevan myös riskinä potilaiden tietosuojalle ja mahdollistavan korruptiota.

Toiseksi eniten otettiin kantaa **suosintaan ja syrjintään**. Vastaajat kuvasivat useita virkavalintoja, joissa tehtävään/virkaan oli valittu henkilö, joka ei täyttänyt tehtävään vaadittavaa koulutus- tai lailistusvaatimusta. Useat myös kokivat, että valintaan oli vaikuttanut ystävyys ja sukulaisuussuhteet. Nepotismi nousi esille useissa vastauksissa, ja näyttäytyi muun muassa oman lapsen, siskon tai muun sukulaisen suosintana. Useat kuvasivat hyvä veli - tai hyvä sisko -järjestelmän vaikuttavan valinnoissa. Kokemuksia oli myös siitä, että virkojen ja tehtävien hakuilmoitukset räätälöitiin jotakin tiettyä henkilöä varten.

Osa koki, että Pohteella on vahva **hyvä veli -verkosto**, jonka koettiin näkyvän hyvä veli -verkoston jäsenten avoimena suosimisena muun muassa virkavalinnoissa. Hyvä veli -verkoston koettiin näkyvän myös päätöksenteossa ja päivittäisessä johtamisessa. Esimerkkinä hyvä veli -verkostosta mainittiin lestadiolaisuus ja oululaisuus.

Lain ja hyvän hallinnon vastaista päätöksentekoa koettiin olevan muun muassa siinä, että vakansseja ja virkoja täytettiin ilman avointa hakumenettelyä. Lisäksi osa oli saattanut hakea tehtävää, mutta valintapäätöstä ei ole koskaan toimitettu. Samoin oli maininta, että asiakkaalle tehtiin hallintopäätöksiä ilman perusteluita.

Hankintojen osalta oli havaittu monenlaisia riskejä korruptiolle. Kiireessä hankintoja ei aina tehdä asianmukaisesti tai kilpailutuksia räätälöidään. Tuotteen käyttäjillä saattaa olla jokin tietty tuote mielessä, jolloin kriteerit muokataan siten, että ko. tuote saadaan käyttöön. Asiantuntijoiden rooli koettiin usein myös ristiriitaiseksi, kun hän saattoi olla Pohteen asiantuntijana kilpailutuksessa, mutta myös kytköksissä palveluita tuottavaan yritykseen, joko tehden siellä itse töitä tai muutoin asiantuntijan roolissa. Jotkut kokivat, että lääkärit esittävät tuotteen/laitteen koekäytön aloittamista ”kestityksen” jälkeen.

Korruptiota tunnistettiin myös siinä, että jonkin laitteen/tuotteen koekäytön jälkeen se jäi käyttöön. Useilla oli myös epäilyksiä erikoissairaanhoidon ostopalveluista, että päättävillä henkilöillä oli kytköksiä palvelutuottajaan, ja hyötyivät näistä ostoista muun muassa osakkuuden kautta. Lisäksi eräs koki, että asiantuntijapalveluiden hankintaa kierretään hankkimalla asiantuntijaresurssia in-house yhtiöltä tai poikkeamalla jatkuvasti hankintajärjestyksestä ”perustelluin syin”.

Kaksoisroolien ja eturistiriitojen ajateltiin liittyvän erityisesti poliittisiin päättäjiin, mutta osa tunnisti tämän ongelmaksi myös viranhaltijoilla. Tarpeellisena nähtiin, että kaksoisroolissa toimivien poliittisten päättäjien hyvän hallinnon mukaisia toimintatapoja seurataan ja sivutoimilupia sekä esteellisyyksiä tarkastellaan laajemminkin. Kaksoisrooli koettiin päätöksenteossa ongelmallisiksi. Poliittisten päättäjien osalta tunnistettiin myös eturistiriitoja ja operatiiviseen toimintaan puuttumista, joita ajaessaan jotkut käyttivät jopa painostusta ja uhkailua.

Henkilöstö otti kantaa myös **päätöksenteon avoimuuteen**. Päätöksenteon ei koettu olevan avointa ja läpinäkyvää. Yhtenä esimerkkinä oli aluehallituksen iltakoulut, josta ei tule julkisia pöytäkirjoja. Useat kokivat myös, että **salailu ja tiedon pantaaminen** oli yleistä. Osa jopa koki, että julkisuuteen kerrotaan eri asioita, miten asiat oikeasti ovat.

Kyselyn perusteella pyydettiin lisätietoa uuden sairaalan kulkuoikeuksista

Kyselyiden tulosten perusteella tarkistettiin turvallisuuspalveluista uuden sairaalan kulkuoikeudet Pohteen ulkopuolisten henkilöiden osalta. Myyntiedustajille, kaupintavarastosta vastaaville yms. oli myönnetty 60 kulkulupaa. Suurin osa näistä oli myönnetty leikkaushoitotyön ja sydänsairauksien yksiköihin.

Kulkulupa-asiaa tiedusteltiin esihenkilöiltä, joilla oli eniten myönnettyjä kulkulupia. He toivat esille, että kulkulupia on myyntiedustajilla, jotka asioivat säännöllisesti osastoilla täydentämässä kaupintavarastoja, toimivat koekäyttäjien yhteydessä tuotteiden edustajina ja opastajina tai ovat mukana leikkauksissa. He myös kouluttavat henkilöstöä instrumenttien oikeaoppiseen käsittelyyn.

Kulkuoikeuksien saannista A- ja B-sairaalaan oli käyty keskusteluja ja sovittu, että myyntiedustajien on suoritettava uuden sairaalan verkkokoulutukset ja virtuaalinen turvallisuuskävely kulkuoikeudet saadakseen. Lisäksi henkilökuntaa on ohjeistettu, että edustajia ei saa päästää yksin varastoihin. Tämän valvominen oli osin vaikeaa, kun henkilökunnalla ei ole aina tietoa, milloin edustajat liikkuvat osastoilla. Vastausten perusteella käytänteet oli sovittu palvelualueittain, eikä vastaajilla ollut tietoa koko OYS:a koskevasta ohjeesta.

Kukaan vastaajista ei kommentoinut näiden käyntien yhteydessä mahdollisesti tapahtuvasta kesti-tyksistä, lahjoista yms., joten näiden määrästä ja yleisyydestä ei ole tietoa.

4 Johtopäätökset

Arvioinnilla selvitettiin korruptiontorjunnan toteutumista Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Arvioinnin yhtenä tavoitteena oli lisätä hyvinvointialueen tietoisuutta korruptiosta ja sen torjunnasta.

Itsearviointitestin tulosten perusteella voidaan todeta, että korruptiontorjunnassa on kehitettävää Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Samoin korruptiontorjunnan kypsyystason arviointi osoittaa, että organisaation korruptiontorjunta edellyttää kehittämistä. Tietoisuus korruptiosta ja sen torjunnasta sekä näistä viestiminen on vähäistä. Ylimmän johdon julkilausumat korruptiontorjunnan tärkeydestä puuttuvat.

Organisaation on tärkeä tunnistaa mitkä ovat korruptiolle altistavat ja mahdollistavat tekijät ja poistaa korruptionriskiä aiheuttavat tekijät omasta organisaatiosta. Hyvinvointialueen sisäistä valvontaa koskevissa keskeisissä asiakirjoissa ei riittävän selkeästi määritellä korruptiota ilmiönä. Tämä voi johtaa siihen, että myöskään korruptionriskejä ei arvioida riittävällä tasolla. Strategiassa asetettujen tavoitteiden toteutumista on mahdollista vahvistaa siten, että korruptionriskit arvioidaan ja hallitaan toiminnassa entistäkin paremmin.

Tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisältyvä raportointi ei anna riittävää kuvaa siitä, miten korruptiota torjutaan Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Tältä osin raportointia tulee kehittää huomioiden Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston antama yleisohje asiasta.

Kyselyissä tunnistettiin laajasti ja monenlaisia korruption muotoja. Yleisimpinä mainittiin avoimuuden puute, salailu ja tiedon pantaaminen, asioiden hoidon viivyttely, hyvä veli -verkostot, kaksoisroolit ja eturistiriidat sekä suosinta ja syrjintä. Kysely nosti esille myös epäeettistä toimintaa, kuten uhkailun ja painostuksen. Tarkastuslautakunta näkee, että epäeettiseen ja korruptiiviseen toimintaan tulee puuttua selkeästi ja yksiselitteisesti ja varmistaa organisaation eettinen ja lainmukainen sekä hyvän hallinnon mukainen toiminta.

Organisaatio on laatinut menettelytapaohjeet luottamushenkilöille ja johdolle edustamista, matkustamista, koulutusta ja luottokorttien käyttöä koskien. Hyvinvointialueelta kuitenkin puuttuu eettiset ohjeet, joissa huomioidaan muun muassa päätöksentekoon, yleiseen hallinnon toteuttamiseen ja korruptiontorjuntaan liittyvät asiat.

Hankintakäytäntöihin tarvitaan yhdenmukaisia ohjeistuksia ja linjauksia. Lisäksi hankinnoissa sidonnaisuudet ja esteellisyydet nousivat huolenaiheeksi. Tähän on tärkeä laatia selkeät ohjeet ja luoda toimintamallit, joilla sidonnaisuudet todetaan ja estetään esteellisten henkilöiden osallistuminen hankintaprosessiin.

Havaintoina oli myös, että linjaukset esimerkiksi yritysysteistyöhön, lahjoihin ja kestityksiin puuttuvat työntekijöiltä. Ohjeet eivät ole selkeät ja niitä on tarpeellista tarkentaa ja yhdenmukaistaa, jotta ohjeistukset eivät vaihtelee palvelualueittain eivätkä jää yksittäisen työntekijän harkinnan varaan.

5 Tarkastuslautakunnan suositukset

Arvioinnissa tehtyjen havaintojen ja johtopäätösten pohjalta tarkastuslautakunta antaa seuraavat suositukset. Osaa suosituksista tarkastuslautakunta pitää välttämättöminä, jotta lainsäädännön vaatimukset toteutuvat. Osa suosituksista ovat tärkeitä toiminnan tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden parantamisen näkökulmista.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Suosituksset, jotka ovat välttämättömiä lainsäädännön vaatimusten noudattamiseksi:

- Hankintoihin osallistuvien sidonnaisuudet tulee selvittää kaikilta osin ja noudattaa esteellisyys-sääntelyä (hallintolaki 27-30 §).

Suosituksset, jotka ovat tärkeitä toiminnan tuloksellisuuden parantamiseksi:

- Hyvinvointialueen tulee laatia systemaattinen korruptiontorjunnan toimintamalli huomioiden korruptiontorjunnan itsearviointitesti sekä kypsyystason arviointikriteerit.
- Korruption merkittävimmät riskialueet tulee tunnistaa ja korruptioon liittyvät riskit ja niiden hallinta arvioida osana riskienhallintaprosessia.
- Hyvinvointialueen on tarkoituksenmukaista laatia eettiset ohjeet, jotka sisältävät myös päätöksentekoon, yleiseen hallinnon hoitamiseen sekä korruptiontorjuntaan liittyvät näkökulmat.
- Yritysyhteistyöhön, lahjoihin ja kestityksiin tulee laatia kattavat ja selkeät kirjalliset ohjeet koko hyvinvointialuetasoisesti.